

**Daniel Krman, „Itinerarium“,
handschrift in Latijn, Weense Hofbibliotheek,
gepubliceerd als “Historia ablegationis Dni superintendentis Danielis
Krmann et Dni Samuelis Pohorszky ad regem Sueciæ Carolum XII”
in “Monumenta Hungariæ historica”, deel 23, 1894**

Daniel Krman, „[Cestovný denník z rokov 1708-1709](#)“, Bratislava 1969

Daniel Krman, „Reisdagboek 1708 – 1709“, Bratislava 1969

Vertaling van Latijns origineel in Slowaaks door pastor Gustáv Viktorý

Googletranslator Slowaaks-Nederlands, met correctie naar Zweedse tijdrekening en enkele woorden (bijv. kroeg = herberg)

Ďalej kráľ Karol, na duchu sotva nejakou zdesený, v takom veľkom nebezpečenstve poradil sa so ľstou, pošlúc k cárskemu veličenstvu generála Meijerfelta, [611] ktorý by v mene svojho kráľa chválil cárovu mužnosť, že priviedol myseľ kráľovu k začatiu bitky a že zaujal bojisko, a zároveň by prosil o smutné dobrodenie pohrebu v boji padlých, ako aj o zoznam zajatých a zabitých, v skutočnosti však za tým cieľom, aby víťaza zmiatol a aby ho, uchváteného nečakaným víťazstvom, od prenasledovania porazených veľmi zdržal. Ani Karola jeho lešť nesklamala, lebo cár, rozplývajú sa

Bovendien behandelde koning Charles, in zijn groot gevaar nauwelijks in zijn gedachten, de lust en stuurde hij naar de keizerlijke majesteit van generaal Meijerfelt, [611] die de mannelijkheid van de keizer namens zijn koning zou prijzen voor het voeren van de geest van de koning en en tegelijkertijd smeekten om het trieste avontuur van de begrafenis in de strijd van de gevallen, evenals een lijst van de gevangen en gedode, maar in feite om de winnaar te verwarren en hem te houden, geboeid door onverwachte overwinning, van het vervolgen van de verliezers. Noch was zijn teleurstelling voor Karol, want de tsaar, vervaagd van vreugde en blij met zijn overwinning,

samou radosťou a spokojný s dosiahnutým víťazstvom, prijal generála Meijerfelta [612] s výstrelmi niekoľkých diel a pripusteného pred svoj zrak oslovil: „Čo sa deje,“ vraviac, „že predtým chtiac vstúpiť do Poltavy, ste nemohli, dnes však nechtiac vstupujete?“ — „Deje sa to,“ vraví tento, „nevyhnutnosťou osudu a hrou nestáleho šťastia, predovšetkým z vôle všetko spravujúceho boha“. Potom pohostil Meijerfelta veľkolepou hostinou a žiadostiam vyhovel, ale zadržal ho pri sebe nad očakávanie veľa dní a prepustil ho od seba iba na daný reverz [613] — že alebo sa sám vráti do väzenia, alebo že miesto seba pošle iného generála — predstierajúc dôvod, že aj kráľ Karol, ktorého vždy menúval svojím bratom, u seba zadržal nejakých Švédov, [614] vyslaných k nemu s vyslanstvom. Meijerfelt kvôli liečbe svojej minulej zimy zlomenej nohy v niektorých kúpeľoch žiadal od cárskeho veličenstva slobodný prechod cez panstvá jeho veličenstva a keď ho dostal, došiel s náležitým sprievodom, ktorý mu ustanovilo cárske veličenstvo, na turecké panstvá ak samému kráľovi, keď už bol na benderskom území.

[611] *pošlúc k cárskemu veličenstvu generála Meijerfelta* — údaj o vyslaní Meijerfelta už 8. júla je mylný. Sám Meijerfelt udáva, že kráľ ho poslal k cárovi 29. júna/9. júla o 6. hod. ráno a okolo 7. hodiny nastúpil Meijerfelt z Nových Senžiar cestu do Poltavy. Meijerfelt výslovne uvádza, že cieľom jeho cesty k cárovi bolo: prekaziť skoré prenasledovanie kráľa. Naopak, švédsky historik Einar Carlsson sa domnieva, že Krmanova správa je mylná, „hoci odzrkadľuje medzi Švédmi rozšírený názor, že Meijerfeltovo poslanie taký účel a účinok skutočne malo“.

[612] *cár... prijal generála Meijerfelta* — opis tohto prijatia sa nevyskytuje ani v jednom z použitých prameňov. Priama reč pri podaní rozhovoru cára s Meijerfeltom naznačuje, že Krman mohol mať túto správu od Meijerfelta, s ktorým potom spoločne cestoval z Bendier do Uhorska.

ontving generaal Meijerfelt [612] met foto's van verschillende werken en gaf voor zijn ogen toe en zei: "Wat is er aan de hand", zei hij, "dat hij wilde binnenkomen Poltavy, dat zou je niet kunnen doen, maar vandaag onbewust naar binnen gaan? Hij organiseerde vervolgens Meijerfelt met een groot feest en accepteerde de verzoeken, maar onthield hem vele dagen boven verwachting en liet hem alleen vrij voor een gegeven omkering [613] - dat hij zou terugkeren naar de gevangenis, of dat hij een andere generaal in plaats van zichzelf zou sturen - dat zelfs koning Charles, die altijd zijn broers had genoemd, sommige Zweden [614] achterhield die hem met een ambassade waren gestuurd. Meijerfelt, om zijn gebroken been vorige winter in sommige kuuroorden te behandelen, vroeg van de keizerlijke majesteit een vrije doorgang door de landgoederen van zijn majesteit, en toen hij het ontving ging hij naar de Turkse landgoederen en naar de koning zelf toen hij zich in Bender-grondgebied bevond.

[611] *het sturen naar de tsaristische majesteit van generaal Meijerfelt* - een indicatie van het sturen van Meijerfelt al op 8 juli is verkeerd. Meijerfelt zelf verklaart dat de koning hem op 29/9 juni naar de tsaar stuurde. Juli om 18.00 uur 's morgens en rond 7 uur ging Meijerfelt uit Nove Senarar naar Poltava. Meijerfelt verklaart expliciet dat het doel van zijn reis naar de tsaar was om de vroege vervolging van de koning te dwarsbomen. Integendeel, de Zweedse historicus Einar Carlsson is van mening dat het Krman-rapport fout is, "hoewel het de wijdverbreide overtuiging onder de Zweden weerspiegelt dat de missie van Meijerfelt echt zo'n doel en effect had".

[612] *Tsaar ... ontving generaal Meijerfelt* - een beschrijving van deze acceptatie komt niet voor in een van de gebruikte bronnen. Een directe toespraak in het interview van de tsaar met Meijerfelt suggereert dat Krman dit rapport

<p>[613] <i>prepustil ho od seba iba na daný reverz</i> — podľa cárovho želania bol za Meijerfelta zo zajatia prepustený generálmajor Ivan Ivanovič Buturlin</p> <p>[614] <i>aj kráľ Karol... u seba zadržal nejakých Švédov</i> — podľa logickej súvislosti sa tu Krman mylí a miesto slova „Švédov“ mal napísať „Rusov“. V nijakom použitom prameni sa nevyskytuje údaj, že by bol Peter poslal ako svojich poslov ku Karolovi nejakých Švédov, ktorých by bol Karol zadržal.</p>	<p>misschien had van Meijerfelt, met wie hij vervolgens van Bendier naar Hongarije reisde.</p> <p>[613] <i>liet hem alleen voor een gegeven omkering vrij</i> - volgens de wens van Tsaar, majoor Ivan Ivan Ivanovich Buturlin werd vrijgelaten uit gevangenschap onder Meijerfelt</p> <p>[614] <i>Koning Charles ... heeft ook enkele Zweden met hem vastgehouden</i> - volgens de logische context had Krman het mis en werd verondersteld om "Russen" te schrijven in plaats van "Zweden". Er zijn geen aanwijzingen in welke bron dan ook dat Peter als zijn boodschappers naar Karol werd gestuurd door enkele Zweden die Karol had vastgehouden.</p>
<p>Kým sme sa zotavovali na našej hospode,^[711] jeho kráľovské veličenstvo, hodlajúc vyslať pána Meijerfelta do Švédska cez Uhorsko a susedné provincie, rozpomenulo sa na mňa a vyzvedalo sa od ministrov, akéhože druhu blahosklonnosť prejavili voči mne, kým som sa zdržoval v tábore. A keď oni odpovedali, že som pre zlobu oných čias nebol obdarovaný nijakou blahosklonnosťou zvláštneho druhu, kráľovské veličenstvo nadhodilo, že to nie je dobre urobené, že totiž ja — ktorého nazývalo nábožným, učeným, skromným a všetku protiveň radšej trpezlivo nesúcim, než spôsobujúcim dakomu nejakú ťažkosť — som hoden väčších služieb. Tento úsudok jeho veličenstva o mne mi práve toľkými slovami vyjaval — stretnúc ma tej istej hodiny — pán Klingenstierna, prísediaci kráľovskej komory a pre znalosť tureckého jazyka kráľovi vtedy iste veľmi cenný, a prikázal mi byť dobrej mysle.</p> <p>Nasledujúceho dňa, 19. augusta, dal ma pán Meijerfelt hľadať a keď ma našli, pozval ma k sebe. Len čo som sa k mužovi dostanovil, vraví: „Azda šťastne prišla vaša urodzenosť, je mi najvzácnejším hosťom.“ Prítomný tu bol aj pán Klingenstierna a obaja ma oboznamujú s nastávajúcou cestou do Uhorska, kážu mi, aby som bol na zajtra pripravený, a napomínajú, nech</p>	<p>Terwijl we herstelden in onze herberg,^[711] zijne koninklijke majesteit, die meneer Meijerfelt naar Zweden wilde sturen via Hongarije en de naburige provincies, werd aan mij herinnerd en verzamelde bij ministers wat voor soort vriendelijkheid zij mij hadden getoond toen ik in het kamp was. En toen ze antwoordden dat ik door de woede van die dagen niet met enige speciale vriendelijkheid was begiftigd, zei de koninklijke majesteit dat het niet goed was gedaan, dat ik - die hij religieus noemde, geleerd, nederig en allemaal liever geduldig dan er een veroorzaakte enige moeilijkheid - ik ben het waard om meer service te verlenen. Dit oordeel van zijne majesteit over mij in zoveel woorden onthulde mij - mij in hetzelfde uur ontmoet - de heer Klingenstierna, de procureur van de Koninklijke Kamer en voor de kennis van de Turkse taal voor de koning destijds zeer waardevol, en beval mij een goede geest te zijn.</p> <p>De volgende dag, 9 augustus, gaf Mr. Meijerfelt opdracht naar mij te zoeken en toen ze me vonden, nodigde hij me naar hem uit. Zodra ik de man benaderde, zegt hij: "Misschien is je vruchtbaarheid gekomen, ik ben de kostbaarste gast." Mr. Klingenstierna was ook aanwezig, en ze vertelden me allebei over de aanstaande reis naar Hongarije, predikende me om klaar te zijn voor morgen, en zij vermanen mij niet te vertrekken, de koning groeten, want zijne majesteit zal mij goed zijn. De</p>

neodídem, nepozdraviac kráľa, lebo jeho veličenstvu bude moja odobierka milá. Pán Meijerfelt však prerušil, že on o tom, že sa k nemu ja mám pripojiť, už s kráľom hovoril a že hneď navštívi kráľa a bude mi žiadať audienciu. Vstávame od stola a nasledujem pána Meijerfelta, krívajúc pre napuchlinu nôh, od ktorej som ešte nebol celkom oslobodený.

Kým sa pán Meijerfelt vyše hodiny zhovára s kráľom, ja som u pána Dúbena, veliteľa kráľovského dvora, a zhováram sa s ním o rozličných veciach, poctený rozličnými prejavmi blahovôle. Potom keď pán Meijerfelt vyjde od kráľa, som zavolaný a vovedený ku kráľovi, v tureckom stane odpočívajúcemu, ku ktorému som asi na tento spôsob prehovoril:

Najjasnejší a najmocnejší kráľu, pane, pane najmilostivejší! Bude známe vášmu najposvätenejšiemu veličenstvu, že teraz bol uplynul práve celý rok, počas ktorého som sa zdržoval v tábore vášho posväteného veličenstva. A hoci ma dôverní ministri vášho veličenstva napomenuli, aby som sa odobral k Moskovanom, hodlajúc si vyžiadať listinu bezpečného prechodu, to som predsa nechcel urobiť len preto, aby som ukázal stálu úctu a najpokornejšiu úctivosť svoju a uhorského národa voči vášmu veličenstvu.

Pretože však som dnes vyrozumel, že najmilostivejšia vôľa vášho najposvätenejšieho veličenstva je táto: nech sprevádzam pána generála Meijerfelta až do Uhorska, nechcel som sa vzdialiť, nepozdraviac vaše veličenstvo. Preto vzdávam najpokornejšie vďaky vášmu veličenstvu za najmilostivejšie rozhodnutie našich žiadostí, za poskytnutie tejto príležitosti navrátenia sa k mojím predstaveným

heer Meijerfelt onderbrak echter dat hij al met de koning had gesproken over zijn komst en dat hij de koning onmiddellijk zou bezoeken en om een publiek zou vragen. We staan op van de tafel en volgen Mr. Meijerfelt, krassend voor de zwelling van mijn voeten, waarvan ik nog niet helemaal vrij ben geweest.

Terwijl de heer Meijerfelt al meer dan een uur met de koning praat, ben ik met de heer Düben, commandant van het koninklijk hof, en heb ik verschillende dingen met hem besproken, geëerd door verschillende uitingen van gelukzaligheid. Dan, wanneer de heer Meijerfelt uit de koning komt, word ik geroepen en naar de koning geleid, in de Turkse rust, waartoe ik waarschijnlijk op deze manier heb gesproken:

De slimste en krachtigste koning, mijnheer, mijnheer meest gracieuze! Het zal uw allerheiligste majesteit bekend zijn dat het nu precies een jaar is dat ik in het kamp van uw geheiligde majesteit ben geweest. En hoewel de geheime ministers van uw Majesteit me hebben gewaarschuwd om naar het Moskou-volk te gaan en een veilige doorgang wilden aanvragen, wilde ik dat niet alleen doen om constant respect en het meest bescheiden respect van mijn en het Hongaarse volk te tonen aan uw Majesteit.

Omdat ik vandaag echter begrijp dat de barmhartige wil van uw meest heilige majesteit deze is: laat me generaal Meijerfelt vergezellen naar Hongarije, ik wilde niet weggaan, uw majesteit niet begroeten. Ik bied daarom mijn majestueuze dankbaarheid aan uwe majesteit voor de meest genadige beslissing van onze verzoeken, voor het bieden van deze gelegenheid om terug te keren naar mijn superieuren, en voor honderd talers, onlangs aan mij, die zich voorbereiden op terugkeer naar mijn thuisland, verleend aan graaf Piper. Moge de meest welwillende God de meest

a aj za sto toliarov, nedávno mne, pripravujúcemu návrat do vlasti, udelených pánom grófom Piperom. ^[712] Nech najdobrotivejší boh ráči najštedrejšie odplatiť túto takú veľkú milosť vášho kráľovského veličenstva, prinavrátiť vášmu veličenstvu bývalé zdravie a urobiť takým šťastným, aby mohlo svoju terajšiu nehodu znášať svojím udatným a hrdinským duchom, spočívať v milostivej vôli božej, ktorá všetko nepriaznivé obracia na dobro, a pevne súdiť, že táto nehoda, vsunutá po nepretržitej následnosti víťazstiev, bude tým slávnejšou príležitosťou na rozvinutie hrdinskej cnosti, že aj všetkých najväčších biedny osud robí tým slávnejšími, čím viacej sú trýznení, čo aby vaše veličenstvo zakrátko spoznalo, ja s našimi evanjelickými stavmi neomeškám nábožnými modlitbami žiadať.

Teraz vaše veličenstvo porúčam božej milosti, opäť a opäť prosiac, nech sa vaše veličenstvo ráči milostivo rozpomenúť na naše zmučené evanjelické stavy a ak je niečo, čo by im mohlo byť odkázané, milostivo odkázať; iste tak sú oduševnené za vaše veličenstvo, že viem, že si budú pokladať za úlohy svojho najväčšieho šťastia, ak by pri každej príležitosti, ktorá sa naskytne, mohli vášmu veličenstvu prejať vdáčnosť ducha.

Jeho kráľovské veličenstvo na to odpovedalo, že ďakuje za moje nábožné želanie a preukázané služby, nie je vraj nič, čo viacej by mohlo našim stavom odkázať, svoju milosť im však sľubuje.

Keď som toto vypočul, začal som predkladať svoju žiadosť o urýchlenie vyslobodenia pána Hermelina a chcel som pre jeho záchranu padnúť k nohám jeho veličenstva. Keď jeho veličenstvo počulo spomenúť žiadosť, opýtalo sa, za kohože zakročujem. A

genereuze beloning van uw grote genade voor uw koninklijke majesteit belonen, uw majesteit herstellen naar uw vroegere gezondheid en u gelukkig maken zodat het zijn huidige ongeval kan doorstaan met zijn moedige en heldhaftige geest, gebaseerd op de barmhartige wil van God goedheid, en geloof er vast in dat dit ongeval, ingevoegd na de voortdurende opeenvolging van overwinningen, de meest bekende gelegenheid zal zijn om heroïsche deugd te ontwikkelen, dat zelfs de grootste ellende de beroemdste, de meest gekwelde maakt, zodat uw majesteit zich spoedig van mij en de onze bewust wordt evangelische staten Ik mis geen religieuze gebeden om te vragen.

Nu, Uwe Majesteit, ik beveel Gods genade, steeds opnieuw smekend, Uwe Majesteit om genadig onze gemartelde evangelische staten te herinneren en, als er iets is dat aan hen zou kunnen worden overgelaten, genadig achter te laten; ze zijn zeker zo soulvol voor je majesteit dat ik weet dat ze zichzelf de taken van hun grootste geluk zullen beschouwen als ze bij elke gelegenheid die dankbaar is, dankbaarheid aan je majesteit kunnen tonen.

Zijne koninklijke majesteit antwoordde dat hij me bedankte voor mijn religieuze wensen en bewezen dienst; er is niets dat onze staten meer kan nalaten, maar hij belooft zijn genade aan hen.

Toen ik dit hoorde, begon ik mijn verzoek in te dienen om de vrijlating van de heer Hermelin te bespoedigen en ik wilde op de voeten van zijne majesteit vallen om hem te redden. Toen zijne majesteit het verzoek hoorde, vroeg hij wie ik meenam. En toen ze Hermelina hoorde spreken, wilde ze weten waarom ik hem smeekte om vernederd te worden.

Ik antwoordde dat ik daarom tussenbeide kom voor deze man, want ik weet veilig dat hij religieus is en graag de evangelische religie wil beveiligen, en niet

keď počulo spomenúť Hermelina, chcelo vedieť, prečo zaňho ponížene prosím.

Odpovedal som, že preto zakročujem za tohto muža, lebo bezpečne viem, že je nábožný a horlivý za zabezpečenie evanjelického náboženstva, a nielen jeho najposvätnejšiemu veličenstvu zvlášť potrebný, ale aj nám, cudzincom, srdečne oddaný. Jeho veličenstvo odvetilo: „Ak žije, ak žije, bezpečne ho čo najrýchlejšie vyslobodíme.“ Keď som potom zaľakoval aj za túto milosť, jeho veličenstvo, podopreté svojimi rukami, dvíhajúc telo, prepustilo ma od svojej k veselosti naladenej tváre.

Vrátil som sa na hospodu s pánom Pohorským — ktorý, neviem pre akú príčinu, nevystúpil z predsiene pred kráľov zrak — a s akou veľkou rýchlosťou sa mohlo vykonať, zaopatrili sme potreby na cestu a žid nám nečakane priviedol tatársku kobyľu, nášmu vozu zvlášť užitočnú, ktorú sme získali, zaplatiac dvanásť toliarov a bez dlhých a planých slov.

Okolo polnoci sa dostavil tajomník pána Meijerfelta, zvaný Bardili a odkazujúc mi od pána Dübena, majstra kráľovského dvora, veľmi veľa zdravia, vložil do mojich rúk meštek peňazí, určených na moju cestu z rozkazu kráľovského veličenstva. Užasol som nad poslom neočakávanej veci, ani som v hustej tme človeka nemohol poznať, ten však, keď vypočul poďakovanie, ihneď odišiel.

Len čo svitol deň, začal som pánu Pohorskému, zamestnanému okolo voza a koní, rozprávať o božej prozreteľnosti, ktorá sa dokonale zjavila mne, teraz spiacemu a predtým častejšie ju zvestujúcemu nedôverčivcom i jemu s jeho filozofujúcim rozumom, a kým sa nazdával, že rozprávam sny, predložil

alleen zijn meest heilige majesteit, maar ook de mensen die hartelijk aan ons zijn toegewijd. Zijne majesteit antwoordde: "Als hij leeft, als hij leeft, zullen we hem veilig zo snel mogelijk bevrijden." Toen, hem dankend voor deze genade, bevrijdde zijn majesteit, ondersteund door mijn handen, mijn lichaam, mij van haar opgewekte gezicht.

Ik ging terug naar de herberg met Mr. Pohorský - die, ik weet niet om welke reden, niet uit de hal kwam voor een glimp van de koning - en met welke snelheid het kon worden gedaan, zorgden we voor de reisbehoeften en de Jood bracht ons onverwacht een tartaarmerrie we hebben verkregen, betalen twaalf talenten en zonder lange en valse woorden.

Rond middernacht verwees de secretaris van de heer Meijerfelt, Bardili, mij zeer veel gezondheid door de heer Düben, meester van het koninklijk hof, en legde een zak geld voor mij in handen die bestemd was voor mijn reis in opdracht van de Koninklijke Majesteit. Ik was verbaasd over de boodschapper van het onverwachte, en ik kon zelfs geen persoon in de dikke duisternis kennen, maar toen hij de dank hoorde, vertrok hij onmiddellijk.

Toen de dag aanbrak, begon ik met de heer Pohorski te praten, bezig rond de wagen en paarden, om te spreken over de goddelijke voorzienigheid, die perfect werd onthuld aan mij, nu in slaap, en eerder vaker, aan haar wantrouwende en wantrouwende, en zijn filosofische reden, en , Ik stopte een zak vol dikke tenen en liet het voelen; toen hij hem zag, schrok hij om de verbazing te vertellen hoeveel het bevatte, maar ik leg het terug op de verplichte overweging van goddelijke voorzienigheid en overgave. Als we de dienaren van de heer Meijerfelt onmiddellijk op de weg zien, zijn we in naam van de Heer oneindig blij om een reis naar het zoete vaderland te maken,

som meštek naplnený hrubými toliarmi a dal som ho ohmatať; keď ho uvidel, užasnutý začal veštiť, ako mnoho v sebe obsahuje, ale vrátil som ho naspäť k povinnému uváženiu božej prozreteľnosti a vzdaniu vďaky. Uvidiac sluhov pána Meijerfelta, dávajúcich sa na cestu, bez meškania aj my v mene Pánovom s nekonečnou radosťou podnikáme cestu do sladkej vlasti, podobní židom navracajúcim sa z babylonského zajatia^[713] s takou veľkou radosťou, že sa im samým zdalo, že svoju radosť len snívajú.

Bol deň 20. augusta, na úsvite ktorého sme odišli,^[714] a 22. augusta sme došli okolo štvrtej popoludňajšej do mesta Jasy, minúc počas putovania dvadsaťpäť hodín a vykonajúc práve toľko míľ. Také veľké bolo náhlenie pána generála Meijerfelta. Temer vyše dve míle od mesta Jasy vzdialenú splavnú rieku, nazvanú Prut, sme museli prekonať pomocou loďky. Pramení z karpatských vrchov priamo naproti Marmarošskej stolici, prechádza cez zem haličskú a zväčšuje sa riekou Čeremoš a Moldava,^[715] hĺbkou prevyšuje oštep, medzi brehmi plynie rýchlo a zavlažuje Moldavsko.

Jasy je mesto položené medzi kopcami, na susednom kopci má neobyčajný a dobre opevnený kláštor,^[716] ktorý predstavuje podobu hradu, mesto samo však je podlhovasté, obsahuje malé drevené domy, medzi ktorými sa ukazuje sídlo vojvodu, neodlišujúce sa krásou od ostatných. Moldavský vojvoda, obyvateľmi zvaný „hospodár“, mal meno Michal Voda Rakovica,^[717] ktorý keď dostal list benderského bašu, poslal pánu Meijerfeltovi súdok vína a veci osožné kuchyni a na sprievod ustanovil dvoch kapitánov s dvadsiatimi štyrmi vojakmi^[718] a odkázal, že už sa neskrýva nijaké nebezpečenstvo, pretože nedávno očistil moldavské vrchy od zbojníkov.

zoals Joden die met zoveel vreugde terugkeren uit de Babylonische ballingschap ^[713] dat ze gelukkig leken te zijn ze dromen gewoon.

Het was de dag van 20 augustus, bij het aanbreken van de dag vertrokken we ^[714]. en op 22 augustus kwamen we rond 16.00 uur aan in de stad Iaa, vijftwintig uur en evenveel mijlen. Zo groot was de drukte van generaal Meijerfelt. Bijna twee mijl van de stad Iasi moest een verre bevaarbare rivier, de Rod genoemd, met een boot worden overwonnen. Het rijst op uit de Karpaten direct tegenover de Marmara-stoel, steekt het Galicische land over en neemt toe met de Cheremoš-rivier en de Moldava-rivier ^[715] dieper dan de speer, stroomt snel en irrigeert tussen de oevers.

Ia is een stad tussen heuvels, met een buitengewoon en goed versterkt klooster op de aangrenzende heuvel ^[716], die het uiterlijk van een kasteel voorstelt, maar de stad zelf is langwerpige, met kleine houten huizen, met de residentie van de hertog, niet te onderscheiden van anderen. De hertog van Moldavië, bekend als de "huishouder", heette Michal Voda Rakovica, ^[717] die, toen hij een brief ontving van een bender bass, een vat wijn en koopwaar naar de heer Meijerfelt stuurde en twee kapiteins begeleidde met vierentwintig soldaten. dat er geen gevaar meer is omdat hij onlangs de Moldavische heuvels van de bandieten heeft opgeruimd. Naast deze zesentwintig mensen, in Bender, kregen we een Turkse kapitein, aga genaamd, die in het dorp voor eten, drinken en verse paarden zorgde.

Op 23 augustus vertrokken we van hier en op 25 bereikten we Sučava, ongeveer vijftien mijl verderop. Overal langs deze weg zagen we twee of drie dorpen, integendeel de meest verlaten woestenij, ontdaan van stenen en hout. De dorpen en dorpen van Polen, Litouwen en Oekraïne, of Kozakie, zijn bijna allemaal hout en

Okrem týchto dvadsaťšesť osôb sme v Benderoch kvôli bezpečnosti dostali jedného tureckého kapitána, zvaného aga, ktorý celou touto cestou obstarával po dedinách pokrm, nápoj a čerstvé kone.

Dňa 23. augusta sme sa odtiaľto pohli a dňa 25. sme došli do Sučavy, vzdialenej okolo pätnásť míľ. Na celej tejto ceste sme uvideli dve alebo tri dediny, naopak najpustejšie pustatiny, zbavené kameňov a dreva. Obce a dediny Poľska, Litovska a Ukrajiny, čiže Kozákie, sú totiž temer všetky z dreva a od mála ľahko môžu zhorieť všetky vybudované miesta a taká veľká je núdza všetkých týchto zemí aj o kamene, že v severčianskom kniežatstve ani za niekoľko zlatých sa nedostane ani jedna skalka, ani vtedy, ak preputuješ dvadsať alebo tridsať míľ. Aj pálené tehly sme tam veľmi zriedka zazreli. V Moldavsku však, ktoré je vrchom bližšie, nie bez obdivu sme zazreli kamenné mosty, ktorými boli podľa nariadenia Turkov preklenuté aj tie najmenšie riečky.

Z Jasov je Sučava vzdialená pätnásť míľ, od východu má hrad, ktorý bol kedysi dobre opevnený, ale keď potom padol pod turecké právo, bol zo všetkých strán rozborený. Tešila sa aj kostolom, vari pätnástim, z najväčšej časti spustnutým a zboreným, ako aj kaštieľu postavenému z kameňa. Temer všetky ostatné domy sú drevené, alebo ktoré boli kedysi kamenné, ležia v rozvalinách. Turci totiž zo strachu pred vzburou nechcú mať v tomto kraji nijaké hrady. Postavenie samého moldavského vojvodu však je biedne, lebo nijaký deň nemá bezpečný pred spolunápadníkmi. Ak ktorýkoľvek z nich prisľúbi Jasnej Otomanskej Porte oveľa viac nad stanovený poplatok, dosiahne hodnosť a práva vojvodu a keď v prítomnosti svojho predchodcu predloží písmo, dané mu od Jasnej

kunnen heel gemakkelijk alle gebouwde plaatsen verbranden en zo groot is de ontbering van al deze landen en de stenen die in het Prinsdom Noord-Ierland niet eens een paar goud zullen krijgen één rots, zelfs als u twintig of dertig mijlen aflegt. We zagen daar ook zelden verbrande stenen. In Moldavië, dat dicht bij de heuvel ligt, niet zonder bewondering, hebben we echter stenen bruggen gezien die, volgens de Turkenorde, zelfs de kleinste rivieren overspanden.

Sučava ligt vijftien mijl van Jas, en uit het oosten heeft het een kasteel, dat ooit goed was versterkt, maar toen het onder de Turkse wet viel, werd het van alle kanten opgebroken. Ze genoot ook van de kerk, ongeveer vijftien, meestal verlaten en ingestort, evenals een herenhuis gebouwd van steen. Bijna alle andere huizen zijn van hout, of die ooit steen waren, liggen in de ruïnes. Uit angst voor rebellie willen de Turken geen kastelen in deze regio hebben. De positie van de hertog van Moldavië zelf is echter ellendig, omdat geen dag veilig is voor zijn medewesterlingen. Als een van hen de Clear Ottoman Port veel meer belooft dan de vastgestelde vergoeding, zullen ze de rang en rechten van de hertog bereiken en, in aanwezigheid van hun voorganger, het script dat hem door Jasna Porta is gegeven, uitdrijven en al zijn bezittingen in beslag nemen.

Van Sučava verhuisden we naar Kimpulung en kwamen daar de volgende dag aan, 26 augustus. ^[719] Het is een stad gelegen aan de voet van de Moldovische heuvels, beginnend in Hongarije en zich uitstrekkend naar de Zwarte Zee, maar niet zo hoog als hier. We zijn echter opmerkelijk getoond door door de Moldavische woestenij te gaan en de naam van de Karpaten te behouden. Hoe dicht we bij Sučava waren, hoe meer ze kwamen opdagen, en omdat ze zich ook in de breedte verspreidden, konden we in twee richtingen naar hen toe komen en

Porty, vyženie ho a zaberie všetok jeho majetok.

Zo Sučavy sme sa pohli do Kimpulungu a došli sme tam nasledujúceho dňa, 26. augusta.^[719] Je to mesto položené na úpätí Moldavských vrchov, ktoré sa začínajú v Uhorsku a rozkladajú sa k Čiernemu moru, ale tam nie sú rovnako vysoké ako tu. Nám však, prechádzajúcim moldavskou pustatinou, zďaleka sa ukázali pozoruhodné a podržajú si meno Karpát. Čím sme boli k Sučave bližšie, tým početnejšie sa ukazovali, a pretože sa rozkladajú aj do šírky, mohli sme k nim prísť vari dvoma smermi, a poskytovali nám nocľahy trávnaté, a tomu sa čuduj: bezpečné. Medzi vrchmi sa nachádzajú aj niekoľké hostince, kvôli cestujúcim postavené blízko hradskej cesty, v ktorých sa našlo víno, pálenka, chlieb, syr a stromové ovocie. Kimpulung však má veľa domov, umelecky zhotovených z jedlí, a aj kupcov Rusínov, dovážajúcich sem rozličný tovar z Poľska a Sedmohradska.

Pán Meijerfelt sa doteraz veľa radil,^[720] či by mal svoju cestu pohnúť cez Sedmohradsko, alebo či cez Moldavské vrchy; bojac sa však, aby ho cisárski, ktorí držali Sedmohradsko svojimi posádkami, nezadržali, kým z Viedne nedostane povolenie slobodného prechodu, vyvolil si cestu cez vrchy. V tom samom čase sem prišiel nejaký študent, Samuel Meiss, Sedmohradčan z Hermanštaedu,^[721] vracajúci sa z akadémií do vlasti cez Poľsko, a bol pôvodcom a radcom, aby sme sa nepúšťali veľmi úzkymi a strmými cestami, vedúcimi do Sedmohradska, ktoré by jazdci ťažko mohli prekonať. Hoci ani cez Moldavské vrchy sa ďalej už nedalo postupovať na vozoch a museli sme tu naše vozy sčiasťky za nepatrnú cenu predať, sčiasťky zahodiť. Za náš, obstaraný za šesť rýnskych zlatých,

ons grasbedden geven, en we vragen ons af: veilig. Onder de heuvels zijn verschillende herbergen, vanwege reizigers gebouwd in de buurt van de kasteelweg, waarin wijn, cognac, brood, kaas en boomfruit werden gevonden. Kimpulung heeft echter veel huizen, artistiek gemaakt van sparren, evenals kopers van Ruthenians die verschillende goederen importeren uit Polen en Transsylvanië.

Tot dusver is meneer Meijerfelt zeer geraadpleegd of hij zich een weg zou moeten banen door Transsylvanië of door de Moldavische heuvels; echter, bang dat de keizerlijke mannen die Transsylvanië met hun bemanningen vasthielden, hem niet zouden vasthouden totdat hij toestemming kreeg om vrij door Wenen te gaan en zijn weg door de heuvels te kiezen. Tegelijkertijd kwam hier een student, Samuel Meiss, een Transsylvanië uit Hermannstadt, ^[721] terugkerend van de academies naar zijn thuisland door Polen, en was de grondlegger en adviseur om geen zeer smalle en steile wegen naar Transylvanië te nemen. ruiters konden nauwelijks overwinnen. Hoewel het niet mogelijk was om door te gaan met auto's, zelfs niet door de Moldavische heuvels, en we onze onderdelen hier tegen een lage prijs moesten verkopen, zouden we de onderdelen weggoeien. Voor ons, gekocht voor zes Rijngoud, konden we nauwelijks meer dan één zadel bereiken, houten en kaal en waar, met veel verzoeken.

Nu alle zesentwintig mensen eindelijk zijn verzameld ^[722] om ons te begeleiden, en de Turkse aga beval om verse paarden uit de smokkelaars van Kimpulung te halen, eerst los te laten, weggevoerd waar ze maar konden grijpen, aan boord van onze weg en de rivier Moldova oversteken meer dan een dag eerder bevinden ze zich tussen Sučava en Kimpulung, waar ze ons tien keer aanbod om over te steken. En om te voorkomen dat we vaker tegen de bergstroom moesten vechten, ^[723] moesten we paden kiezen en prte, stapten

sme sotva mohli dosiahnuť viac ako len jedno sedlo, a to drevené a holé a pravda, s mnohými prosbami.

Keď sa teraz konečne poschádzalo všetkých dvadsaťšesť osôb,^[722] ustanovených nám na sprievod, a onen turecký aga nariadil priviesť z kimpulunských pašienkov čerstvé kone, prepustiac prvé, odvedené veliteľskou mocou kdekolvek sa mohli chytiť, nastupujeme našu cestu a riekou Moldavu musíme prechádzať o veľa ráz viacej než deň predtým, nachádzajú sa medzi Sučavou a Kimpulungom, kde sa nám desaťkrát ponúkala na prejdenie. A aby sme častejšie nemuseli bojovať proti bystrine,^[723] museli sme si vyvoliť chodníky a prte, vyšliapané cez strmý kopec viacej kozami než koňmi.

Čoskoro sme vystúpili na vysoký vrch, z ktorého sa začínal iný, vyšší, ktorého hrebeň keď sme prekonávali, môj kôň, inak veľmi silný, dva alebo tri razy sa sám od seba dokola zatočiac, pre veľkú vyčerpanosť padol. Keď sme našim koňom dali za hodinu odpočinok, škriabeme sa na najvyšší vrch a po západe slnka odpočívame pod jedľovými konármi,^[724] ktoré sme proti sile najprudkejších, celé dva dni trvajúcich lejakov opevnili plášťami a kobercami, ale márna snaha, lebo všetky naše odevy sa týmito dennými a nočnými lejakmi premočili a vyčerpané kone ťažili oveľa viac.

S prvým úsvitom pristupujeme k vrchu vyššiemu od všetkých ostatných a kým sa nazdávame, že po jeho prekonaní neostáva už nijaký, hľa, zazrieme iný, od prvého strmší, a už sme sa nazdali, že sa dotkneme hranice oblakov.

Okrem nepretržitého lejaku pristupovali iné ťažkosti. Kde boli naše kopce najvyššie, báli sme sa zbojníkov,^[725] o ktorých sme však

over een steile heuvel met meer geiten dan paarden.

Al snel beklommen we een hoge heuvel waaruit een andere, een grotere, wiens nok als we passeerden, mijn paard, anders heel sterk, twee of drie keer gedraaid, uit elkaar gedraaid voor veel uitputting. Toen we onze paarden een uur rustten, krabben we onszelf op de hoogste berg en rusten we na zonsondergang onder dennentakken, die we hebben versterkt met de meest hardnekkige, tweedaagse regenbui door regenjassen en tapijten, maar een ijdele inspanning omdat al onze kleding waren doorweekt met deze dagen nachtregeners en de uitgeputte paarden profiteerden veel meer.

Met de eerste dageraad naderen we de hogere heuvel van alle anderen, en tot dat we denken dat er niets meer is nadat het voorbij is, zie, we zullen een andere zien vanaf de eerste steiler, en we hebben al gedacht dat we de wolkengrens zullen raken.

Afgezien van de voortdurende stortbui waren er nog andere moeilijkheden. Waar onze heuvels de hoogste waren, waren we bang voor outlaws, maar we geloofden dat ze bang waren door een aantal reizigers en dat ze weggingen naar de schaduwrijke bergen toen ze kwamen opdagen voor hun leidende bewakers om onze gidsen te zien. Op deze hoge heuvels was ons pad gehuld ^[726] met schaduwrijke hoogste bomen om de aanval van de vijand uit te stellen; de benen van de paarden die naar de ene kant liepen en de andere de kuilen uitgraven en vervolgens met water vulden, en de paarden, ergens anders tot hun knieën, werden ertoe gebracht om in hen op te stijgen, omdat ze geloofden dat deze kuilen, op dezelfde afstand opgegraven, gekruist waren, of ze wilden ze omzeilen, ze moesten over de toppen van dikke bomen springen, of ze liepen in schaduwrijke struiken. Maar waar noch een put noch een hoge boom was, waren er zeker enkele van de moeilijkste om de

verili, že boli odstrašení množstvom cestovateľov a že sa vzdialili do tienistých hôr, keď sa na ktoromsi mieste ukázali, aby ich prední strážcovia, naši sprievodcovia videli. Na týchto vysokých vrchoch bol náš chodník zahataný^[726] postínanými najvyššími stromami, aby sa zdržoval útok nepriateľov; nohy koní, ktoré chodili na jednu i druhú stranu vyhlúbili jamy, vtedy naplnené vodou, a kone, niekde inde do nich až po kolená zaborené, boli vedené, aby stúpali do nich, lebo veru ak tieto jamy, vyhlúbené v rovnakej vzdialenosti, prekračovali, alebo ich chceli obchádzať, museli preskakovať naprieč zvalené a hrubé stromy, alebo vchádzali do tienistých krovín. Kde však nebola ani jama, ani zvalený strom, tam iste bol nejaký najťažšie prekonateľný balvan. Keď sa naši sprievodcovia nemohli vyškriabať, nesúc sa na koni, boli viacej vlečení, než kráčali, používajúc na pomoc konské chvosty; ale ani bez ohrozenia života nebolo bezpečné vzdialiť sa od ostatných na dlhšiu vzdialenosť.

Na hrebeňoch týchto hôr sme stretli niekoľkých kurucov,^[727] vyslaných k moldavskému hospodárovi, ktorí nás poučili o stave vecí vo vlasti.

Kde sme však museli zostupovať do marmarošských dolín,^[728] tieto tak strmo klesali ako sotva niektoré strechy domov; aby sme to prekonali, museli sme ísť sem i tam a keď sa v takom veľkom náhlení nesmelo zosadať z koní, ja veru, zoslabený dlhšie trvajúcou dyzentériou a príkrošťou cesty, by som bez vonkajšej pomoci zriedka mohol sám vysadnúť na koňa, niekoľkokrát som sa aj so svojim švédskym sedlom, postrádajúcim chvostový remeň, zviezol až celkom ku konskej hlave, hoci som mal sedlo opaskom dobre opášané. Pomáhali mi však niekolkí

kei te overwinnen. Toen onze gidsen niet konden klauteren, op hun paarden rijdend, waren ze meer gesleept dan ze liepen, met behulp van paardenstaarten om te helpen; maar zelfs zonder het leven in gevaar te brengen, was het niet veilig om voor langere afstand van anderen weg te gaan.

Op de bergkammen van deze bergen ontmoetten we verschillende kuruc, ^[727] gestuurd naar een Moldavische boer die ons instrueerde over de stand van zaken in hun thuisland.

Waar we echter moesten afdalen in de valleien van Marmaros, daalden deze even steil af als nauwelijks daken van huizen; om het te overwinnen, moesten we heen en weer gaan, en als het in zo'n plotselinge plotselingheid niet toegestaan was om van paarden af te komen, geloof ik, verzwakt door de langdurige dysenterie en steilheid van de weg. met zijn Zweedse zadel, zonder staartriem, reed hij naar het hoofd van het paard, hoewel ik een goedgordelzadel had. Ik werd echter bijgestaan door een paar mannen, aangemoedigd door vooraf afgetrokken groschen.

Toen we al deze moeilijkheden hadden overwonnen, stroomde een gemorste en behoorlijk diepe stroom door ons ^[729] die, toen we heel vaak passeerden, de Marmara-bodem bereikten, waar we een bewaker van Rakoczi-soldaten vonden, van wie een de ruiters had van tevoren onze aankomst aangekondigd en haastte zich naar het dorp Borsch, waar ik een voorhoede moest doen met Pohorsky en onze vier Wallachiërs.

En dit zijn dus de Moldavische heuvels, die Polen scheiden van Transsylvanië, omsloten door aaneengesloten zeer hoge en zeer steile ruggen die bijna uit de zeer Zwarte Zee opstijgen en worden gebogen door verschillende bochten naar Hongarije, terwijl hun valleien worden herleefd door talloze krekens die

mužovia, povzbudení vopred odčítanými grošmi.

Keď sme prekonali všetky tieto ťažkosti, bežala nám v ústrety do šírky rozliata a dosť hlboká bystrina,^[729] ktorú keď sme veľmi často prešli, dostali sme sa až na marmarošskú pôdu, kde sme našli stráž rákócziovských vojakov,^[730] z ktorých jeden jazdec vopred oznamoval náš príchod, ponáhľajúc sa do dediny Borše, v ktorej som s Pohorským a našimi štyrmi Valachmi musel robiť prednú stráž.

A tak toto sú Moldavské vrchy, oddeľujúce Poľsko od Sedmohradska, uzavretého súvislými veľmi vysokými a veľmi príkrymi hrebeňmi, ktoré sa dvíhajú temer od samého Čierneho mora a ohnuté rozličnými ohybmi zabiehajú až do Uhorska, medzitým čo ich doliny obživujú početnejšie bystriny, ktoré sú pamätne nielen chladnejšou vodou, ale aj tokom vôd, vlečúcich so sebou väčšie kamene a stromy a bežiacich medzi veľmi vysokými kopcami — a tie sú pamätne cestami, príkrymi a obsiatymi hustejšou krovinou, a preto, kde sú priechody vôd, nie ľahko padnúcimi do očí.

Udáva sa, že hrebene týchto hôr sú až natoľko studené, že niektorého roku sotva počas dvoch mesiacov dovoľujú, prosté snehu, pastierom oviec na sebe letovať. Nemôžem ich dostatočne vykresliť nijakým perom a nijakým jazykom, a na ich prekonanie, želám si, nech sú radšej než kresťanskí ľudia určené kozy, ale divé kozy alebo psi, Turci a Tatári, alebo na potupnú smrť odsúdení; svojmu bohu veru vzdávam vďaky, lebo s pomocou jeho samého som ich prekonal za dva celé dni, a to samého dňa svojich telesných narodenín, 28. augusta,^[731] ktorého som zakľúčil štyridsiaty šiesty rok svojho veku, štyridsiaty siedmy som

gedenkwaardig zijn. kouder water, maar ook een stroom water, die grotere stenen en bomen sleept en tussen zeer hoge heuvels loopt - en dit zijn gedenkwaardige wegen, steile en drukke dichte struiken, en daarom zijn er waterpassages die niet gemakkelijk in de ogen vallen.

Er is gemeld dat de bergkammen van deze bergen zo koud zijn dat ze nauwelijks toelaten dat sneeuwherders elkaar gedurende twee maanden, minder dan twee maanden, solderen. Ik kan ze niet voldoende weergeven met pen en tong, en om ze te overwinnen, zou ik willen dat het geiten waren in plaats van christelijke mensen, maar wilde geiten of honden, Turken en wijnstokken, of veroordeelde dood veroordeeld; Ik dank God, want ik heb ze met behulp van zichzelf in twee volle dagen overtroffen, op dezelfde dag van mijn lichamelijke verjaardag, op 28 augustus^[731], die ik zesenvestig jaar van mijn leeftijd, maar zevenenveertig koos. Zeker als de dag van mijn geboorte was voor de Tataarse inval. 1663^[732] en de verwoesting van de troon van Trencin door vuur en het zwaard van mij, geboren op de vlucht, erg gevaarlijk en bijna fataal, dus zelfs deze dag was gevaarlijk voor zoveel ongelukken en herinnerde me mijn hele leven.

In het dorp Borsi wees de kapitein van de plaats ons verschillende huizen toe, waarin we wachtten op verdere bevelen van de heer Podzupan^[733], aan wie de heer Pohorsky was gestuurd. De volgende dag arriveerde de bediende, die twee flessen goede wijn bracht, wiens verslinding, geassocieerd met Hongaars eten en gezondere lucht, me volledig vrijspelde en me bevrijdde van mijn dysenterie tot de buitengewone verbazing van generaal Meijerfelt, voor meer zuur voedsel, dan kaas gekookt in melk en de Hongaarse bryndza verdreef de kracht van de ziekte waarvan hij geloofde dat deze kon worden teruggedreven door de tegenovergestelde methode, altijd volgens mijn Bender's belofte, mij en mijn

však začal. Iste tak ako deň onoho môjho narodenia bol pre tatársky výpad r. 1663^[732] a pustošenie Trenčianskej stolice ohňom a mečom mne, narodenému na samom úteku, veľmi nebezpečný a temer osudný, tak aj tento deň bol pre toľké nehody nebezpečný a na celý život pamätihodný.

V dedine Borši nám kapitán miesta prideliť niekoľko domov, v ktorých sme vyčkávali ďalšie nariadenia pána podžupana,^[733] ku ktorému bol zatým poslaný pán Pohorský. Nasledujúceho dňa príletel slúžny,^[734] prinášajúc dve fľaše dobrého vína, ktorého hlt, spojený s uhorskými jedlami a so zdravším vzduchom, ma úplne sprostil a oslobodil od mojej dyzentérie na mimoriadny údiv pána generála Meijerfelta, lebo kyslejšie jedlá, potom syr varený v mlieku a uhorská bryndza zahnali silu choroby, o ktorej sa on nazdával, že sa dá zahnať opačnou metódou, priberajúc vždy, podľa svojho benderského sľubu, mňa s mojím spoločníkom k svojmu stolu, vystrojenému sladkou omáčkou, cukrom a hrozienkami, a nútiac aj odporujúceho brať si sladšie veci.

Dňa 30. augusta podľa nariadenia pána podžupana, zdržujúceho sa vtedy v slúžnovskom sídle, a preto ospravedlňujúceho svoju neprítomnosť, bol naším sprievodcom onen slúžny^[735] po prepustení prvších vodcov, z ktorých benderský aga ako náhradu za svoje ustávanie a verné služby dostal dvadsať dukátov,^[736] jeden pár pištolí a jedny umelecky urobené anglické hodinky, moldavský murza však dostal od toho istého pána Meijerfelta desať dukátov, žid, pre znalosť jazykov sprevádzajúci benderského agu, dostal osem zlatých mincí,^[737] ostatní dvadsiati štyria muži^[738] dostali každý po tri hrubé toliare a tak všetci dostali okolo tristo rýnskych zlatých okrem hodiniiek,

metgezel aan mijn tafel, versierd met zoete saus, suiker en rozijnen, en dwong zelfs om tegen te trouwen zoetere dingen.

Op 30 augustus, volgens het bevel van de heer Podžupan, die vervolgens in het landhuis verbleef en daarom zijn afwezigheid rechtvaardigde, was onze gids de minister ^[735] na de vrijlating van de eerste leiders, van wie de bender aga twintig dukaten ontving als compensatie voor zijn pensioen en trouwe diensten. , ^[736] één paar geweren en één artistiek gemaakt Engels horloge, maar Moldovische Murza ontving tien dukaten van dezelfde Mr. Meijerfelt, een jood, die talenkennis bij de Bender Agu had, ontving acht gouden munten, ^[737] de andere vierentwintig mannen ^[738] ze kregen elk drie dikke tenen, en dus kregen ze allemaal ongeveer driehonderd rhen goud, behalve een horloge dat minstens veertig talers kostte, en wapens die nauwelijks voor tien talers konden worden gekocht. De dienaar, die ons een halve dag vergezelde, kreeg twee goud, maar stelde in zijn plaats een van de samenzwerende kameraden van de beroemde Marmaroska aan, die ons naar de hooggeboren undercloop leidde, wachtend op de komst van de heer Meijerfelt in Siget, vijf mijl van Bors.

Deze mijlen ^[739] waren zo groot dat, hoewel we begin 21 augustus waren vertrokken en de diepe nacht in waren gegaan, ^[740] we geen drie mijl konden maken, paarden staken, en de volgende dag in Sigeto aankwamen, 1 September, rond negen uur 's ochtends. De heer Podžupan Frantisek Darvay ontving ons heel eerlijk en we brachten deze dag hier door. Het viel op de veertiende zondag van de Drie-eenheid, waarin de jeugd van de gereformeerde religie de gehoorzame heer Meijerfelt eerde met zingen en korte schuldgevoelens en zes talenten van hem ontving. In de Hongaarse taal presenteerde ze slechts twee verzen uit Davids Psalter, met een verhoogde en langzamere stem, met de gebruikelijke

ktoré stáli najmenej štyridsať toliarov, a pištoli, ktoré by sa sotva mohli obstaráť za desať toliarov. Slúžny, keď nás sprevádzal pol dňa, dostal dva zlaté, na svoje miesto však ustanovil jedného zo sprisahanych prisediacich slávnej stolice Marmarošskej, ktorý nás doviedol k vysokourodzenému pánovi podžupanovi, vyčkávajúcemu na príchod pána Meijerfelta v meste Siget, vzdialenom od Borše päť míľ.

Také veľké boli tieto míle,^[739] že hoci sme sa dňa 31. augusta pohli za skorého úsvitu a postupovali do hlbokéj noci,^[740] predsa sme, bodajúc kone, nemohli vykonať tri míle a do Sigeta sme došli až nasledujúceho dňa, 1. septembra, okolo deviatej hodiny predpoludňajšej. Pán podžupan František Darvay nás tam veľmi počestne prijal a tento deň sme strávili tu. Pripadla naň štrnásť nedeľa trojičná, v ktorú mládež reformovaného náboženstva uctila obedujúceho pána Meijerfelta spevom a krátkym vinšom a dostala od neho šesť toliarov. V maďarskej reči predniesla len dva veršiky z Dávidovho žaltára, zvýšenejším a pomalším hlasom, u reformovaných obvyklým, s pridaním niekoľkých latinských slov, na ktoré pán Meijerfelt odpovedal mojím tľmočením.

Dňa 2. septembra^[741] vzal pán podžupan pána Meijerfelta na svoj koč a doviezol ho do svojej šľachtickej kúrie, ktorú má v dedine Vajnag,^[742] keď sme pomocou kompy prešli najslávnejšiu uhorskú rieku Tisu, po latinsky Tibiscus. V tejto dedine sme boli pohostení obedom podžupana najdôstojnejším, na ktorého odsľúženie venoval pán Meijerfelt pani Darvayčke zlatý prstienok, puncovaný podobizňou^[743] svojho kráľa Karola.

Prítomní tu boli niekoľkí sedmohradskí vyhnanci,^[744] medzi

hervormde woorden, en voegde een paar Latijnse woorden toe waarop de heer Meijerfelt antwoordde door mijn interpretatie.

Op 24 augustus ^[741] nam de bemanning van de heer Meijerfelt zijn koets en bracht hem naar zijn adellijke herenhuis in het dorp Vajnag, ^[742] toen we de beroemdste Hongaarse rivier Tisza, in het Latijn, overstaken naar Tibiscus. In dit dorp werden we ontvangen door de waardigste dienaar van het avondmaal, aan wie de heer Meijerfelt mevrouw Darvaycka een gouden ring gaf, onderbroken door het portret ^[743] van zijn koning Karel.

Er waren verschillende expats uit Seven, ^[744] onder wie de heer Ján Areltt, Saksisch in Sas, een bureaucraat burgher, ^[745] een vertrouwenspersoon van de slimste Prins van Zeven, Francis Rákóczi. Met de heer Meijerfelt begroetten we ook graaf Michael Mikeš de Záboľ, Sikula ^[746] en generaal, en ik ontmoette graaf John Bethlen, die uit een oude Bethlen-familie kwam en, net als Areltt, een serieuze, geleerde man en zijn oude leeftijd is siert deugd. Areltt was zeer tevreden met mijn komst en administratie en smeekte me om mijn vriendschap met brieven voort te zetten.

Op 25 augustus, toen we de commissaris ontvingen, ^[747] vertrokken we van de ondergeroofde man en lunchten in de stad Khust, die een heersend kasteel heeft op de hogere heuvel van de stad, en valt onder de wet van Marmaros. de krukken werden gescheiden van Hongarije ^[748] door het recht van wapen, en genieten tot op de dag van vandaag de titel: meesters van delen van het Koninkrijk Hongarije.

Historici noemen deze ontlasting Marmatia, die het begin van Tis vormt en genieten van zoutmijnen waarin het marmerachtige zout ^[749] wordt gedolven, in een zodanige hoeveelheid dat het genoeg zou zijn voor de hele Scythia. ^[750] Er wordt ook gezegd dat in deze mijnen

ktorými bol pán Ján Areltt, sedmohradský Sas, mešťan bystrický, ^[745] dôverný poradca najjasnejšieho kniežata sedmohradského, pána Františka Rákócziho. S pánom Meijerfeltom sme pozdravili aj pána grófa Michala Mikeša de Záboľa, rodom Sikula ^[746] a generála, a zoznámil som sa s pánom grófom Jánom Bethlenom, ktorý pochádzal zo starodávneho bethlenovského rodu a rovnako ako Areltt je muž vážny, učený a jeho starecký vek ozdobuje cnosť. Areltt sa môjmu príchodu a správe nadmieru tešil a prosil, aby som v začatom priateľstve pokračoval listami.

Dňa 3. septembra, keď sme dostali komisára, ^[747] odišli sme od pána podžupana a obedovali sme v meste Chust, ktoré má na vyššom kopci mestu vládnuci hrad a je spolu s celou Marmarošskou stolicou pod sedmohradským právom, lebo sadmohradské kniežatá túto a iné stolice odtrhli od Uhorska ^[748] právom zbrane a až do tohto dňa sa tešia titulu: páni čiastok uhorského kráľovstva.

Dejepisci nazývajú túto stolicu Marmatiou, poskytujúcou počiatok Tise a tešiacou sa soľným baniam, v ktorých sa doluje soľ ^[749] podobná mramoru, a to v takom množstve, že by stačilo celej Skýtii. ^[750] Hovorí sa aj, že v týchto baniach soľ tvrdne na najumeleckejší tvar amfor, misiek, soľničiek a iných užitočných nádob. Dnes sa po Tise odváža marmarošská soľ do Tokaja a do krajov uznávajúcich tureckú správu, odváža sa aj do rôznych častí Uhorska, z čoho si možno urobiť úsudok o ročných príjmoch, plynúcich z týchto baní sedmohradskému kniežatu.

V tom istom čase cisárski vtrhli do sedmohradského mesta rečeného Nagy Bány, ^[751] tešiaceho sa baniam

het zout verhardt tot de meest artistieke vorm van amforen, kommen, zoutvaatjes en andere bruikbare containers. Vandaag, na de Tisza, wordt het Marmara-zout getransporteerd naar Tokaj en naar door de Turkse overheid erkende regio's, en ook naar verschillende delen van Hongarije, waardoor het jaarlijkse inkomen van deze mijnen aan de Prins van Zeven kan worden beoordeeld.

Tegelijkertijd vielen de keizerlijke stad Zeven binnen, gesproken door Nagy Bány, ^[751] genietend van de beste goudmijnen, en toen ze de lokale burgemeester en pastoor van de gereformeerde religie namen, keerden ze terug naar die van hen in Bystrice. maar ze waren nauwelijks vier mijl verwijderd van Banya, namen ze gevangen.

Op 25 augustus kwamen we echter aan in een dorp ^[752] twee mijl van Khust, verlaten door bewoners voor dagelijkse uitgaven aan een vervagend leger. Op 26 augustus wachtten we niet op een geavanceerde dag, en eerst kwamen we naar Királyháza, ^[753] waar we het Nyaláb-kasteel zagen liggen, ^[754] van waar we aankwamen in Nagy Szölös, ^[755] wiens inwoners dachten dat we keizerlijke soldaten waren terwijl ze Transsylvanië vasthielden, verzamelden ze hun rugzakken en probeerden ze naar de naburige bergen te vluchten. Hier hebben we geluncht met een notaris en ons verfrist van een weduwe van Perényička ^[756] gestuurd door twee flessen goede wijn, zelfs de zoetste druiven, ook frambozen en perziken die onze Meijerfelt nog nooit eerder had gezien.

In deze stad zijn de kostbare herenhuizen van de oversten van de Perényi, afstammelingen van de Peter Perényi ^[757], die de eerste beschermheilige van de protestanten van Hongarije was en, met zijn palatine achting in het vroege begin van de hervorming van Luther, de

na najvýbornejšie zlato, a keď odviekli miestneho richtára a farára reformovaného náboženstva, vrátili sa k svojim do Bystrice, a keď potom z mešťanov vyžmýkali niekoľko tisíc na vykúpenie zajatých, prepustili ich, nám však, vzdialeným od Bánýe sotva štyri míle, nahnali strach.

Došli sme však dňa 3. septembra do nejakej dediny,^[752] vzdialenej od Chustu dve míle, obyvateľmi opustenej pre každodenné výdavky na ochabujúce vojsko. Dňa 4. septembra sme nečakali na pokročilý deň a prišli sme najprv do Királyházy,^[753] kde sme zazreli spustnutý hrad Nyaláb,^[754] odtiaľ sme prišli do mesta Nagy Szölös,^[755] ktorého obyvateľa, domnievajúc sa, že sme cisárski vojaci, držíaci Sedmohradsko, zbierali svoje batohy a usilovali sa utiecť do susedných hôr. Tu sme sa naobedovali so stoličným notárom a občerstvili sme sa od nejakej vdovy Perényičky^[756] poslanými dvoma fľašami jemného vína, aj najsladším hroznom, taktiež malinami a broskyňami, aké náš pán Meijerfelt ešte nikdy nevidel.

V tomto meste sú vzácne kaštiele veľkomožných pánov Perényiovcov, potomkov onoho Petra Perényiho,^[757] ktorý bol prvým patronom evanjelikov v Uhorsku a svojou palatínskou vážnosťou v prvých začiatkoch Lutherovej reformácie veľmi hojne podporoval evanjelickú záležitosť na svojich panstvách, ktoré mal veľmi rozľahlé.

Už na pôde Nagy Szölösu sme uvideli mnohé vinice, ktorým však mráz pominulej zimy tak veľmi uškodil, že mnohé viniče vyschli a na mnohých miestach sa nemohlo urobiť alebo nič, alebo málo hrozna. Okolo západu slnka sme došli do nejakej dediny,^[758] položenej pod kopcom, a keď sa minula noc na úsvite dňa 5. septembra

protestantse affaire in zijn landgoederen zeer steunde.

Reeds in Nagy Szölös hebben we veel wijngaarden gezien, maar de vorst van de afgelopen winter is zo erg geweest dat veel wijnstokken zijn opgedroogd en op veel plaatsen geen of niets of weinig druiven konden opleveren. Rond de zonsondergang kwamen we aan in een dorp ^[758] dat onder een heuvel lag, en toen de nacht op 27 augustus overging, werd ik, met de secretaris van de heer Pohorský en Meijerfelt, Bardili genoemd, van tevoren naar Mukachevo gestuurd om de prins te vragen de duidelijkheid van de veilige [overgang].

*

Vertaling door Olof Hermelin in een handgeschreven brief gericht aan Daniel Krman, gebonden tussen de 412e en 413e pagina's van Itineraria.

*

Meest waardige en meest natuurlijke heer!

Het is niet eenvoudig om de reden te vinden waarom onze kolonel ^[759] u niet zou toelaten, bereid en bereid om alles tegelijkertijd te dragen. Ik vermoed dat er iets is dat tot nu toe niet kon worden vervaagd. Tot nu toe heb ik spijt van uw deal: en ik wou dat ik het kon verzachten! Hier zal het moeilijk voor je zijn om de escort te krijgen voordat de kolonel terugkeert. Ze denken dat wanneer je dit onderzoek doet, je je weg veiliger zult maken. Het is waar dat het vervelend is om die tijd te wachten: maar ik zie dat er nauwelijks ander advies is. Zolang de Zaporizi's hun bemanning op de Dnjepr houden, hoop ik dat de overtocht altijd vrij zal zijn; maar zonder de juiste begeleiders aan de woestenij van de vlakte beginnen, zal zwaar onoplettend zijn. Deze zijn dertig kilometer lang afgelegd

bol som ja s pánom Pohorským a Meijerfeltovým tajomníkom, zvanými Bardili, poslaný vopred do Mukačeva ku kniežatu, majúc žiadať od jeho jasnosti listinu bezpečného [prechodu].

*

Preklad Olofom Hermelinom vlastnoručne písaného listu, adresovaného Danielovi Krmanovi, zaviazaného medzi 412. a 413. stranu Itineraria.

*

Najdôstojnejší a najurodzenejší pane!

Nie ľahko nachádzam príčinu, prečo by Vás, pripravených a ochotných všetko zároveň znášať, do cestovnej družiny náš plukovník^[759] nebol pripustil. Podozrievam, že sa skrýva niečo, čo sa doteraz nedalo zavetriť. Zatiaľ ľutujem Váš údel: a kiež by som ho mohol zmierniť! Tu Vám totiž bude ťažko dostať sprievod prv, než sa plukovník vráti. Domnievajú sa, že keď sa takto vyskúma, Vy nastúpíte cestu bezpečnejšie. Pravda, bude mrzuté vyčkávať onen čas: ale vidím, že sotva ostáva iná rada. Pokým budú breh Dnepra svojimi posádkami držať Záporožci, dúfam, prechod bude vždy voľný; ale pustiť sa do pustatiny rovín bez náležitého sprievodu bude silne neobozretné. Tieto sa totiž prestierajú na tridsať míľ okolo, kým sa dôjde k rieke Bugu, odtiaľ do Moldavska je cesta troch dní. Iste obrovská vzdialenosť, aj ak sa ide priamou cestou. Od ktorej keď sa bude treba častejšie odkloniť, aby sa vyhlo neistým alebo menej spoľahlivým miestam, námaha sa zdvojnásobí. Chcel by som Vás však ubezpečiť, že poskytnem všetku pomoc, aby sa Vaším želaniam stalo zadosť; hoci ešte

totdat de rivier de Bugu arriveert, vanwaar de reis naar Moldavië drie dagen duurt. Zeker een enorme afstand, zelfs als het rechtdoor gaat. Waarvan, wanneer het nodig wordt om vaker te bewegen om onzekere of minder betrouwbare plaatsen te vermijden, de inspanning zal verdubbelen. Ik wil u echter verzekeren dat ik alle hulp zal geven die ik wens om uw wensen te behagen; hoewel ik nog steeds niet zie wat ik hieraan kan doen. Wees gezond.

De meest waardige naam is de meest respectvolle dienaar Olof Hermelin

Gedaan te Budašín, op 17 april 1709.

Omgekeerd adres:

De meest waardige en meest natuurlijke man, de heer Daniel Kerman, de opzichter van de evangelische kerken in Hongarije, de meest gerespecteerde.

nevidím, čo by som v tejto veci mohol vykonať. Buďte zdravý.

Najdôstojnejšieho Vášho mena
najúctivejší služobník Olof Hermelin

V Budišíne dňa 17. apríla roku 1709.

Adresa na rube listu:

Najdôstojnejšiemu a
najurodzenejšiemu mužovi pánovi
Danielovi Kermannovi,
superintendentovi evanjelických cirkví
v Uhorsku najváženejšiemu.

Gustáv Viktorý

[711] *Kým sme sa zotavovali na našej hospode* — podľa začiatku nasledujúceho odstavca: „Nasledujúceho dňa, 19. augusta“ pripadá tu nasledujúci deň na 18. august

[712] *za sto toliarov, nedávno mne... udelených pánom grófom Piperom* — ide tu o dar, ktorý dostal Krman 10. apríla 1709

[713] *podobní židom, navracajúcim sa z babylonského zajatia* — narážka na 1. a 2. verš 126. žalmu, v ktorom sa vyjadruje radosť židovského národa nad návratom, ktorý im z babylonského zajatia r. 538 pred n. l. povolil perzský panovník Kýros

[714] *Bol deň 20. augusta, na úsvite ktorého sme odišli* — touto vetou sa začína Krmanovo podanie desaťdňového pochodu (20. – 29. augusta), na ktorom Meijerfeltov konvoj prešiel vyše 400 km. Priebeh cesty z Bendier do Jasov podľa Bardiliho je v krátkosti tento: 20. augusta prešli cez dve dediny, v tretej noci na tráve pod holým nebom; 21. augusta vyrazili o 4. hod. ráno, nenatrafili na nijakú dedinu, popoludní odpočívali v osamelom hostinci, potom pokračovali v ceste do 7. hod. večer, nocovali v hore pri potoku; 22. augusta vyrazili zavčas rána, okolo poludnia prišli k Prutu, popoludní došli do Jasov, kde prenocovali.

[715] *zväčšuje sa riekou Čeremoš a Moldava* — rieka Čeremoš tvorila hranicu medzi Bukovinou a Haličou; Moldava nie je prítokom Prutu, ale Seretu

Voetnoten van Gustav Viktorý

[711] *Terwijl we herstelden in onze herberg* - volgens het begin van de volgende paragraaf: "De volgende dag, 9 augustus", valt de volgende dag hier op 8 augustus.

[712] *voor honderd talers, onlangs voor mij ... verleend door graaf Piper* - dit is het geschenk dat Krman ontving op 30 maart 1709

[713] *vergelijkbaar met Joden die terugkeren uit de Babylonische ballingschap* - een toespeeling op vers 1 en 2 van Psalm 126, die de vreugde van het Joodse volk uitdrukken over hun terugkeer uit de Babylonische ballingschap. 538 v.Chr., De Perzische heerser Cyrus toegestaan

[714] *Het was de dag van 20 augustus, bij het ochtendgloren dat we vertrokken* - deze zin begint met de tiendaagse mars van Krman (20-29 augustus), waar het konvooi Meijerfelt meer dan 400 km is gepasseerd. In het kort is het verloop van de reis van Bendier naar Jasy volgens Bardili als volgt: op 10 augustus trokken ze door twee dorpen, en op de derde brachten ze de nacht door op het gras in de open lucht; 11 augustus vertrok om 16.00 uur 's morgens vonden ze geen dorp, 's middags rustten ze in een eenzame herberg en vervolgden hun reis tot 7 uur 's ochtends. 's avonds sliepen ze in de bergen bij de beek; Op 12 augustus vertrokken ze vroeg in de ochtend, kwamen rond 12 uur aan in Prut en in de middag kwamen ze aan in Jasy, waar ze de nacht doorbrachten.

[715] *neemt toe met de rivier de Čeremoš en de rivier Moldava* - de rivier de Čeremoš vormde de grens tussen Bukovina en Galicië; Moldava is geen zijrivier van de Rod, maar een Seret

[716] *na susednom kopci má neobyčajný a dobre opevnený kláštor — je to kláštor-pevnosť Cetățuia, postavená r. 1672, bohatá na výtvarné a stavebné pamiatky*

[717] *Moldavský vojvoda... mal meno Michal Voda Rakovica — Voda je titul vojvodu; Rakovica pre podozrenie, že mal styky s Rusmi, bol zbavený hodnosti už r. 1709*

[718] *na sprievod ustanovil dvoch kapitánov s dvadsiatimi štyrmi vojakmi — tento Krmanov údaj je chybný. Krman tu spočítava 20 švédskych vojakov a ich kapitána, ktorí patrili do konvoja už z Bendier, so 4 Valachmi a ich kapitánom, ktorí doplnili konvoj až v Jasoch, a tak vzniká chybný údaj, akoby celý tento sprievod bol ustanovil až Rakovica v Jasoch. Jadrom konvoja bol trinásťčlenný zbor dôstojníkov, ktorý tvorili: 1. generálmajor Meijerfelt, 2. Johan Löwenheim, generálny sudca, 3. Kristian Binnet, kapitán gardy, 4. J. W. Bardili, Meijerfeltov tajomník, 5. Jakub Vallrave, kráľovský drabant, 6. Kristian Oxhufvud, kráľovský drabant, 7. Robert Gustáv Frahser, dragúnsky kapitán z Hjelmovho pluku, 8. Fridrich Arnkiel, rotmajster Örnstedtovho pluku, 9. Peter Rydell, dvorný kazateľ, 10. Peterson, kapitán kráľovských dragúnov, 11. Karol Piper, kapitán Västmanlandského pluku, 12. Johan de Gerten, plukovník Smalandského pluku, 13. Aron Holm, sudca toho istého pluku. Tento zbor sprevádzalo 20 radových vojakov na čele s kapitánom, ako sprievodcu pripojil benderský baša agu s tlmočníkom a napokon spolucestujúci boli Krman s Pohorským, teda spolu 38 osôb. K tomuto sprievodu pripojil Rakovica kapitána.*

[719] *Zo Sučavy sme pohli do Kimpulungu a došli sme ta nasledujúceho dňa, 26. augusta — dnes: Câmpulung Moldovenesc. Konvoj 25. augusta cez Sučavu precestoval a nocoval len za ňou.*

[720] *Pán Meijerfelt sa doteraz veľa radil — v Kimpulungu bola porada, kadiaľ majú ďalej cestovať. Z Kimpulungu bolo možné prejsť do Sedmohradska priesmykom Borgoprundským, konvoj si však vybral cestu cez priesmyk Stiolský, ležiaci vo výške 1418 m n. m.*

[721] *študent... z Hermanštadtu — dnešný Sibiu*

[716] *op de aangrenzende heuvel heeft een ongewoon en goed versterkt klooster - het is een klooster-fort van Cetățuia, gebouwd r. 1672, rijk aan kunst en bouwmonumenten*

[717] *Hertog van Moldavië ... had de naam Michal Voda Rakovica - Water is de titel van de hertog; Rakovica voor het vermoeden dat hij contacten had met de Russen, was al beroofd van rang r. 1709*

[718] *benoemde twee kapiteins met vierentwintig soldaten om te escorteren - deze indicatie van Krman klopt niet. Hier telt Krman 20 Zweedse soldaten en hun kapitein, die tot het konvooi van Bendier behoorden, met 4 Wallachiërs en hun kapitein, die het konvooi in Jasy voltooiden, en creëert zo een valse indicatie, alsof deze hele parade door Rakovica in Jasy werd opgezet. De kern van het konvooi was een korps van 13 leden, bestaande uit: 1. majoor generaal Meijerfelt, 2. Johan Löwenheim, rechter-generaal, 3. Kristian Binnet, wachtkapitein, 4. JW Bardili, Meijerfelt secretaris, 5. Jakub Vallrave, Royal Drabant, 6. Kristian Oxhufvud, Royal Drabant, 7. Robert Gustav Frahser, Dragoon Captain of Hjelm's Regiment, 8. Frederick Arnkiel, Sergeant of Örnstedt's Regiment, 9. Peter Rydell, Preacher of the Court, 10. Peterson, Captain of the Royal Dragons, 11. Karol Piper, Captain of the Västmanland Regiment 12. Johan de Gerten, kolonel van het Smaland-regiment, 13. Aron Holm, rechter van hetzelfde regiment. Dit korps werd vergezeld door 20 reguliere soldaten onder leiding van een kapitein, terwijl een gids werd vergezeld door bender bass agu met een tolk en uiteindelijk de passagiers Krman en Pohorský waren, dat wil zeggen in totaal 38 mensen. Bij deze entourage voegde Rakovica zich bij de kapitein.*

[719] *We verhuisden van Sučava naar Kimpulung en kwamen de volgende dag aan, 16 augustus - vandaag: Câmpulung Moldovenesc. Het konvooi op 25 augustus reisde door Sučava en bleef er alleen achter.*

[720] *De heer Meijerfelt is tot nu toe zeer geraadpleegd - er was een bijeenkomst in Kimpulung waar verder kon worden gereisd. Vanuit Kimpulung was het mogelijk om via de Borgoprundpas naar Transsylvanië te komen, maar het konvooi koos ervoor om de Stielpas over te steken, liggend op een hoogte van 1418 meter boven zeeniveau.*

[721] *student ... uit Hermanstadt - de huidige Sibiu*

[722] *Keď sa teraz konečne poschádzalo všetkých dvadsaťšesť osôb* — týmito slovami sa začínajú udalosti 27. augusta

[723] *A aby sme častejšie nemuseli bojovať proti bystrine* — týmito slovami sa začína opis deja 28. augusta, hoci prvý úsvit tohto dňa spomína Krman až na nasledujúcej strane

[724] *po západe slnka odpočívame pod jedľovými konármi* — príchod na sedlo Stiolského priesmyku

[725] *Kde boli naše kopce najvyššie, báli sme sa zbojníkov* — celá táto veta, ako aj predchádzajúci odstavce, začínajú sa slovami „S prvým úsvitom“, neopisuje udalosti dňa, nasledujúceho za nocľahom pod jedľovými konármi, ale je príkladom Krmanovho dodatočného vracania sa k udalostiam už opísaným

[726] *Na týchto vysokých vrchoch bol náš chodník zahataný* — prekážky na ceste, najmä balvany a koňmi vyšliapané jamy spomína Bardili až po noci na sedle priesmyku pri zostupe z hôr. Podľa toho by táto Krmanova veta patrila už k opisu deja 29. augusta, kým nasledujúca veta hovorí o strmom výstupe, teda o deji z 28. augusta. Avšak pretože 28. augusta musel konvoj prekonávať výstupy i zostupy, je rovnako dobre možné, že tentoraz nie Krman, ale Bardili prenáša pozorovanie predchádzajúceho dňa na deň nasledujúci.

[727] *Na hrebeňoch týchto hôr sme stretli niekoľkých kurucov* — stretnutie s nimi v deň výstupu (28. aug.) kladie Bardili na začiatok dňa, a to na prvom hrebeni, na ktorý sa dostali z údolia rieky Bistrița a na ktorom sa otvárala hora, a píše: „Stretli sme niekoľkých Uhrov, ktorých sme nepokladali za najlepších, ale na naše otázky, odkiaľ sú a kam idú, dali nám dobrú odpoveď, že totiž idú z Uhorska do Moldavska.“ Hneď zatým píše Bardili o salaši, ktorý tam uvidel, a vysvetľuje, prečo obyvatelia vyhánajú ovce až sem. Krmanovi nebol salaš nijakou zvláštnosťou, preto sa o ňom ani nezmieňuje.

[728] *Kde sme však museli zostupovať do marmarošských dolín* — touto vetou sa začína opis deja 29. augusta

[729] *bežala nám v ústrety... dosť hlboká bystrina* — je to riečka Vișaul

[730] *kde sme našli stráž rákócziovských vojakov* — podľa Krmanovho podania sa dá

[722] *Nu alle zesentwintig mensen zich eindelijk hebben verzameld* - deze woorden beginnen de gebeurtenissen van 17 augustus

Om te voorkomen dat je vaker tegen de torrent moet vechten, beginnen deze woorden met een beschrijving van het verhaal op 28 augustus, hoewel Krman alleen de eerste dageraad van de dag op de volgende pagina vermeldt.

[724] *Na zonsondergang rusten we onder dennentakken* - aankomst in het zadel van Stiol Pass

[725] *Waar onze heuvels het hoogst waren, vreesden we boeven* - deze hele zin, evenals de vorige paragraaf, beginnend met de woorden "First Dawn", beschrijft niet de gebeurtenissen van de dag na de nacht onder de dennentakken, maar is een voorbeeld van Krman's extra terugkeer. naar de reeds beschreven evenementen

[726] *Op deze hoge heuvels was ons pad ingekort* - obstakels op de weg, met name keien en kuilen met paardenkuilen, teruggeroepen door Bardili na een nacht op het zadel van de pas terwijl deze afdaalt uit de bergen. Dienovereenkomstig zou de stelling van deze Krman al deel uitmaken van het verhaal van 19 augustus, terwijl de volgende zin spreekt van een steile klim, die van het verhaal van 18 augustus. Omdat het konvooi echter op 18 augustus zowel de beklimmingen als de afdalingen moest overwinnen, is het even mogelijk dat dit keer niet Krman, maar Bardili de waarnemingen van de vorige dag naar de volgende verzendt.

[727] *Op de bergkammen van deze bergen hebben we verschillende kurucs ontmoet* - ze ontmoet op de dag van opstijging (18 augustus) door Bardili aan het begin van de dag, op de eerste bergrug die ze bereikten vanuit de vallei van de rivier Bistrița en waarop de berg zich opende en schrijft: "We hebben een paar Uhrov ontmoet, die we niet als de beste beschouwden, maar ons een goed antwoord gaven op onze vragen over waar ze zijn en waar ze naartoe gaan van Hongarije naar Moldavië." hij zag, en legt uit waarom de inwoners hier schapen drijven. Krman was geen herder en daarom vermeldt hij het niet.

[728] *Waar we echter moesten afdalen in de valleien van Marmaros* - deze zin begint het verhaal van 19 augustus

[729] *rende op ons af... een behoorlijk diepe stroom* - het is de rivier Vișaul

[730] *waar we de bewaker van de Rakoczi-soldaten vonden* - volgens de inzending van

uzatvárať, že po stretnutí s rákócziou strážou celý konvoj zastal na ceste do Borše pokračoval až potom, keď kapitán v Borši po prijatí Krmanovho predvoja vrátil posla s povolením vstupu do Borše

[731] *samého dňa svojich telesných narodenín, 28. augusta* — tieto slová sú najspoľahlivejším Krmanovým údajom dňa jeho narodenia; pod telesnými narodeninami treba rozumieť rodný deň na rozdiel od „duchovných narodenín“, t. j. od dňa krstu, ktorým bol 2. sept. 1663

[732] *tatársky výpad r. 1663* — podrobnejšie o tom v životopise Daniela Krmana

[733] *sme vyčkávali ďalšie nariadenia pána podžupana* — týmto podžupanom bol František Darvay, ktorý sa ako prívrženec Rákócziho stal podžupanom Marmarošskej stolice r. 1706. Možno predpokladať, že Krman s Pohorským a s Valachmi prišli do Borše skoro popoludní, tam sa dozvedeli, že podžupan je práve v slúžnovskom, t. j. v okresnom sídle, a pretože príchod švédskeho konvoja bol vážnou udalosťou, Pohorský hneď pokračoval v ceste za podžupanom. Týmto údajom sa v Krmanovom podaní končí opis udalostí 29. augusta.

[734] *Nasledujúceho dňa priletel slúžny* — t. j. administratívny úradník v starom stoličnom a okresnom zriadení

[735] *Dňa 30. augusta... bol našim sprievodcom onen slúžny* — v tejto vete slovo „sprievodca“ nemožno chápať doslovne, ale v zmysle „opatrovník“, ktorý „preukázal cudzincom všetku zdvorilosť, oznámil ich príchod podžupanovi a rozkázal, aby im vo všetkých obciach preukazovali všemožnú podporu a obstarali bezpečný a slobodný sprievod“. Odmena, ktorú slúžny dostal, platila za pol dňa týchto služieb a nie za pol dňa cestovného sprievodu.

[736] *moldavský murza však dostal... desať dukátov* — ak je tento Krmanov údaj správny, dá sa podľa výšky odmeny uzatvárať, že tento murza šiel s konvojom už z Jasov a že Bardilim spomínané výmeny sprievodcu v Sučave a Kimpulungu sa týkali iba spomínaných štyroch Valachov

[737] *žid... dostal osem zlatých mincí* — t. j. dukátov; poľná kancelária Karola XII. na

Krman bleef het hele konvooi na de ontmoeting met de Rakoczi-bewaker op weg naar Borsh nadat de kapitein in Borsh de boodschapper had teruggestuurd met toestemming om Borsh binnen te gaan

[731] *Op de dag van zijn lichamelijke verjaardagen, 18 augustus, zijn* deze woorden de meest betrouwbare indicatie van de geboortedatum van Krman; lichamelijke verjaardagen moeten worden opgevat als verjaardagen in tegenstelling tot "geestelijke verjaardagen", dat wil zeggen de dag van de doop, die 2 september was. 1663

[732] *Tandsteenval r. 1663* - meer in detail in de biografie van Daniel Krman

[733] *we wachtten op verdere bevelen van de ondergeroofde* - deze ondergeroofde was František Darvay, die, als een aanhanger van Rákóczi, ondergeroofd werd van de Marmarošská stolica r. 1706. Aangenomen kan worden dat Krman met Pohorský en Gelding aan het begin van de middag naar Borsh kwamen, waar ze hoorden dat de podžupan zich net in Slúžnovské bevindt, dwz in de provinciehoofdstad, en omdat de komst van het Zweedse konvooi een ernstige gebeurtenis was, volgde Pohorský onmiddellijk het pad van podžupan. Deze informatie beëindigt de beschrijving van de gebeurtenissen op 19 augustus in de inzending van Krman.

[734] *De volgende dag arriveerde een bediende* - dat wil zeggen een administratief bediende in de oude stoel en het graafschap

[735] *Op 20 augustus ... was onze gids degene die diende* - in deze zin kon het woord "gids" niet letterlijk worden begrepen, maar in de zin van "voogd" die "alle hoffelijkheid toonde aan buitenlanders, hun aankomst aan de onderbuik aankondigde en hen bestelde gemeenten toonden alle mogelijke steun en zorgden voor een veilige en gratis escort". De vergoeding die hij ontving, betaalde voor een halve dag van deze diensten en niet voor een halve dag van de escort.

[736] *Moldavische murza ontving echter ... tien dukaten* - als het cijfer van deze Krman correct is, kan worden geconcludeerd op basis van de hoeveelheid beloning dat deze murza met een konvooi van Jasy ging en dat Bardilim de uitwisseling van gidsen in Sučava en Kimpulung noemde alleen de vier Wallachiërs betrof.

tureckom území zamestnávala viacerých tlmočníkov — židov

[738] *ostatní dvadsiati štyria muži...* — Krman sa tu pridrža svojho predošlého údaju, ktorý pokladáme za súčet počtu Valachov s počtom švédskych radových vojakov

[739] *Také veľké boli tieto míle* — nad veľkosťou týchto míľ sa pozastavuje aj Bardili a podobne ako Krman udáva, že toho dňa neprešli viacej ako tri míle. Táto vzdialenosť bola označovaná míľovými kameňmi podľa starej uhorskej miery, v ktorej sa jedna uhorská míľa rovnala dvom nemeckým.

[740] *postupovali do hlbokaj noci* — Bardili udáva, že cestovali desať hodín, a to cez Targumen (rum.: Dragomirești), nocovali v nemenovanej dedine

[741] *Dňa 2. septembra* — Krmanovo podanie vyvoláva dojem, akoby sa všetky udalosti, opísané v dvoch odstavcoch až po slová „Dňa 3. septembra...“ boli odohrali vo Vajnagu. Podľa Bardiliho podania sa však zdá, že návšteva generála Mikeša a oznámenie s grófom Bethlenom sa stali pred populudňajším prevozom cez Tisu, a to cestou zo Sigeta ku kompe v Ťačeve, vzdialenom od Sigeta vyše 25 km.

[742] *v dedine Vajnag* — dnešný názov tejto dediny, ležiacej asi 4 km severovýchodne od obce Buština v Zakarpatskej oblasti Ukrajinskej SSR, sa nepodarilo zistiť. Cestou do Vajnagu prešli cez Tisu podľa Ballagiho pri Ťačeve.

[743] *prstienok, puncovaný podobizňou* — do ktorého bola vyrazená podobizeň

[744] *sedmohradskí vyhnanci* — Rákócziho prívrženci, ktorí ušli zo Sedmohradska pred cisárskym vojskom

[745] *mešťan bystrický* — mešťan z mesta Bistrița v dnešnom Rumunsku

[746] *Sikul* — Sikulovia, ktorí žijú hlavne v hornatých krajoch východného Sedmohradska, boli r. 1691 uznaní popri Maďaroch a Nemcoch za tretí hlavný národ Sedmohradska; ako štvrtá národnosť boli r. 1863 uznaní Rumuni

[737] een *Jood ... ontving acht gouden munten - dukaten*; veldkantor van Karel XII. op Turks grondgebied werkten verschillende tolken - Joden

[738] De *andere vierentwintig mannen ...* - Krman klampt zich vast aan zijn vorige figuur, die we beschouwen als de som van het aantal Wallachiërs met het aantal Zweedse gewone soldaten.

[739] *Deze mijlen waren zo groot* - boven de grootte van deze mijlen pauzeert Bardili, en net als Krman zeggen ze dat ze die dag niet meer dan drie mijl hebben afgelegd. Deze afstand werd gemarkeerd door mijlpalen volgens de oude Hongaarse koers, waarbij één Hongaarse mijl gelijk was aan twee Duitse.

[740] *ging de diepe nacht in* - Bardili meldt dat ze 10 uur door Targumen (rum.: Dragomirești) reisden, 's nachts in een niet genoemd dorp

[741] *Op 24 augustus* - Krman's presentatie wekt de indruk dat alle gebeurtenissen beschreven in de twee paragrafen tot de woorden "Op 25 augustus ..." plaatsvonden in Vajnag. Volgens Bardili lijkt het echter dat het bezoek en bezoek van generaal Mikeš aan graaf Bethlen plaatsvond vóór de middagboot die Tisza oversteeg, op weg van Sigetz naar het kompas in Tachev, meer dan 25 km van Sigetz.

[742] *in het dorp Vajnag* - de huidige naam van dit dorp, gelegen op ongeveer 4 km ten noordoosten van het dorp Buština in de regio Transcarpathian van de Oekraïense SSR, kon niet worden vastgesteld. Op weg naar Vajnag passeerden ze Tisza volgens Ballagi bij Tchaev.

[743] *ring*, gestempeld met een *portret* - waarin een portret werd gegaufreerd

[744] *Zevenjarige expatriates* - aanhangers van Rákóczi die ontsnapten uit Transsylvanië voor het keizerlijke leger

[745] *Barstende burgers* - burgers uit de stad Bistrița in het huidige Roemenië

[746] *Sikul* - Sikulovi, die voornamelijk in de bergachtige gebieden van Oost-Transsylvanië wonen, waren r. 1691 erkend naast Hongaren en Duitsers als de derde grote natie van Transsylvanië; als de vierde nationaliteit waren r. 1863 erkend door de Roemenen

[747] *keď sme dostali komisára* — slovo komisár tu treba rozumieť v prvotnom zmysle, t. j. spolu poslaný, sprievodca

[748] *túto a iné stolice odtrhli od Uhorska* — Ján Zápoľský ako protikráľ Ferdinanda I. vydobyl r. 1530 Sedmohradsko až po Sibiu, a tak bolo oddelené Sedmohradsko, ktoré trvalo až do r. 1690

[749] *v ktorých sa doluje soľ* — dodnes sa dobýva soľ najmä v Uioara de-Sus v Sedmohradskom rudohorí

[750] *že by stačilo celej Skýtii* — názov Skýtia tu Krman používa ako spoločné označenie celej východnej Európy. V staroveku sa tzv. európska Skýtia rozprestierala od Donu až po Vislu a Karpaty.

[751] *Nagy Bánya* — dnes rumunské mesto Baia Mare

[752] *Došli sme však... do nejakej dediny* — Meijerfeltov konvoj v tejto nemenovanej dedine prenocoval. Ballagi predpokladá, že to bola „ruská dedina Verecze“.

[753] *prišli sme najprv do Királyházy* — dnešné Korolevo na území Zakarpatskej oblasti Ukrajinskej SSR

[754] *hrad Nyaláb* — podľa údajov Ballagiho bol Nyalábvár v čase Krmanovej cesty už 40 rokov pustý; dnešný názov zrucaniny sa nám nepodarilo zistiť

[755] *Nagy Szölös* — dnešné mesto Vinogradov. Názov Sevľuš, ktorý malo toto mesto pred druhou svetovou vojnou si dodnes podržala jedna jeho štvrť.

[756] *od nejakej vdovy Perényičky* — nevedno o ktorú vdovu išlo. Koncom 17. stor. bol nadžupanom ugočskej stolice Gabriel Perényi a r. 1707 bol Rákócziho plukovníkom Mikuláš Perényi.

[757] *Peter Perényi (1502 — 1548)* — sedmohradské knieža, strážca uhorskej koruny, kancelár Ferdinanda I., jeden z prvých šľachtických prívržencov Lutherovej reformácie v Uhorsku

[758] *Okolo západu slnka sme došli do nejakej dediny* — Bardili udáva, že to bola dedina

[747] *Toen we de commissaris ontvingen*, moet het woord commissaris hier in de primaire zin worden begrepen, dwz samen gestuurd, gids

[748] *deze en andere ontlasting brak weg van Hongarije* - Ján Zápoľský als de tegenhanger van Ferdinand die ik in 1949 won. 1530 Transsylvanië naar Sibiu, en werd gescheiden Transsylvanië, die duurde tot r. 1690

[749] *waarin zout wordt gedolven* - zout wordt nog steeds gedolven, vooral in Uioara de-Sus in Transsylvanië

[750] *zou genoeg zijn voor heel Scythia* - de naam van Scythia hier gebruikt Krman als een algemene naam in heel Oost-Europa. In de oudheid de zogenaamde. De Europese Scythia strekte zich uit van Don tot de Vistula en de Karpaten.

[751] *Nagy Bánya* - vandaag de Roemeense stad Baia Mare

[752] *We kwamen echter ... naar een dorp* - het konvooi van Meijerfelt bracht de nacht door in dit naamloze dorp. Ballagi neemt aan dat het "het Russische dorp Verecze" was.

[753] *We kwamen voor het eerst naar Királyházy* - de huidige Korolevo in de Transcarpathian regio van de Oekraïense SSR

[754] *Nyaláb Castle* - Volgens Ballagi was Nyalábvár 40 jaar verlaten ten tijde van de reis van Krman; We konden de ruïna naam van vandaag niet vinden

[755] *Nagy Szölös* - de stad Vinograd van vandaag. De naam Sevľuš, die deze stad vóór de Tweede Wereldoorlog had, heeft een van zijn districten behouden.

[756] *van een weduwe van Perényička* - niet zeker welke weduwe het was. Eind 17e eeuw. Gabriel Perényi was een superreus van de Ugoc ontlasting en r. 1707 was Rákócziho kolonel Mikuláš Perényi.

[757] *Peter Perényi (1502 - 1548)* - Prins van zeven, beschermer van de Hongaarse kroon, kanselier Ferdinand I, een van de eerste nobele aanhangers van de Lutherse Reformatie in Hongarije

Rond zonsondergang kwamen we aan bij een dorp - Bardili geeft aan dat het het dorp Bene was; ligt in de buurt van Beregov, de huidige naam kon niet worden bepaald

Bene; leží v blízkosti Beregova, jej dnešní název sa nepodarilo zistiť

Na doplnenie obrazu ďalšej cesty švédskeho konvoja, s ktorým pravdepodobne až do Prešova šiel aj Krman, podávame v preklade dokončenie Bardiliho podania vo *Schwedische Reis-Beschreibung*. Nasledujúci Bardiliho text nadväzuje bezprostredne na jeho vyššie spomenutú správu, že konvoj prišiel do Mukačeva až v noci. Bardiliho text dopĺňame datovaním v zátvorkách a do nich kladíme Bardiliho znenie zemepisných názvov.

„Knieža, ktoré tu skutočne bolo prítomné, malo nasledujúceho dňa (6. sept.) svoj pôstny a sviatočný deň a nemohli sme teda tak skoro, ako sme si želali, obdržať pasy, ktoré sme veľmi potrebovali pre jeho posádky, a zväčša cez ne sme museli prechádzať. Kým sme tu boli, prišiel od Moskovanov z Poľska posol, preto sme boli potichu, aby sme sa neprezradili. Kým sme dostali pasy, zadržali nás tu štyri dni (6. až 9. sept. popoludní), ale mali sme tu medzitým dobré dni a čas dostať do seba zasa to, čo sme predtým stratili. Bývali sme v mestečku, mrchavom a neúhladnom mieste, podobnom skorej dedine. Predsa však je tu jeden dom, v ktorom môže knieža ešte dosť dobre bývať. Asi pol štvrt hodinky odtiaľto leží chýrny zámok rovnakého mena a aj sme dostali povolenie prezrieť si ho.

Len čo sme od kniežaťa dostali pas a sprievod, opäť sme pokračovali vo svojej ceste do Nemecka a prešli sme cez rieku Latoricu (Latorza). Ale pretože sme neskoro vyrazili, vládali sme tohto dňa (9. sept.) uraziť iba dve míle a dostať sa do Stredného (Seredine), kde sme aj prenocovali. Nasledujúceho dňa (10. sept.) cez mesto Užhorod (Ungwar), ktoré má opevnený zámok a meno od rieky Uh (Ung), tečúcej pod zámkom, prešli sme do Michaloviec (Neigmitier) a tak sme (11. sept.) prišli cez Vranov (Wranau) a vrchmi odtiaľ do Prešova (Eperies). Tu sme od vznešených i prostých požívali veľkú zdvorilosť a priateľskosť a hostili nás dva dni (12. a 13. sept.) aj dvaja Rákócziho ministri, ktorí tam bývali. Odtiaľ sme cez Sabinov (Zelin) a Levoču (Leutschau), veľké to banské mesto, šli do Kežmarku (Kesmarck). Až potiaľto siahal náš Rákócziho pas a sprievod. Lebo míľu od tohto mesta boli cisárske stráže. Museli sme tu stráviť dva dni, lebo od cisárskych sme nijaký pas dostať nemohli a pas od švédskeho kráľa zasa oni prijať nechceli, ale najprv sa o tom chceli spýtať na

Om het beeld te vervolledigen van een reis van een ander Zweeds konvooi, die waarschijnlijk ook Krman naar Prešov volgde, vertalen we de voltooiing van Bardili's presentatie in de *Schwedische Reis-Beschreibung*. De volgende Bardili-tekst volgt onmiddellijk zijn bovengenoemde rapport dat het konvooi 's nachts naar Mukachevo was gekomen. De tekst van Bardili wordt aangevuld met daten tussen haakjes en we plaatsen Bardili's formulering van geografische namen.

“De prins die daadwerkelijk aanwezig was, had de volgende dag (6 september) zijn vastende en feestelijke dag, dus we konden de paspoorten die we nodig hadden voor zijn bemanning niet krijgen, en meestal via hen, zodra we wilden we moesten erdoorheen. Terwijl we hier waren, kwam een boodschapper van de Moscovieten uit Polen, dus we waren stil om onszelf niet te onthullen. Terwijl we de paspoorten kregen, werden we hier vier dagen vastgehouden (28 - 31 augustus, middag), maar ondertussen hadden we goede dagen en tijd om te krijgen wat we verloren hadden. We woonden in een klein stadje, een hobbelige en onaantrekkelijke plaats, als een vroeg dorp. Toch is er één huis waar de prins nog redelijk goed kan leven. Ongeveer een kwartier van hier ligt een kasteel met dezelfde naam en we kregen toestemming om het te zien.

Zodra we het paspoort en de escort van de prins hadden ontvangen, vervolgden we onze reis naar Duitsland en staken de rivier de Latorica over. Maar omdat we laat waren, regeerden we deze dag (30 augustus) om slechts twee mijl af te leggen en naar Seredine te gaan, waar we ook overnachten. De volgende dag (31 augustus) door de stad Uzhgorod (Ungwar), met een versterkt kasteel en een naam uit de rivier Uh (Ung) die onder het kasteel stroomt, passeerden we Michalovce (Neigmitier) en zo kwamen we (1 september) tegen Vranov (Wranau) en bergen van daar naar Presov (Eperies). Hier genoten we van grote hoffelijkheid en vriendelijkheid van zowel de nobele als de eenvoudige, en we werden twee dagen (2 en 3 september) ontvangen door twee Rákóczi-ministers die daar woonden. Vandaar gingen we door Sabinov (Zelin) en Levoča (Leutschau), een groot mijnstadje, naar Kezmarck. Tot zover bereikten ons paspoort en escort van Rákóczi. Voor een mijl van deze stad waren de keizerlijke wachten. We moesten hier twee dagen doorbrengen, omdat we geen paspoort van de keizer konden krijgen en ze wilden het paspoort niet ontvangen van de koning van Zweden, maar eerst wilden ze erover vragen aan het keizerlijke hof. En we dachten dat ze naar ons toe zouden komen als vrienden. We werden daarom gedwongen om te verdelen en risico's te nemen,

cisárskom dvore. A my sme si mysleli, že nás oni prichýlia ako priateľov. Boli sme preto prinútení rozdeliť sa a riskovať, totiž jedni odvážili sa na cestu do Sliezska (Schlesien) cez Spis (Zipser-Land), ktorý až dovtedy patrilo jednému z Lubomírskych z Poľska, druhí poručili sa milosti a nemilosti cisárskych a hľadať si ďalšiu cestu cez Uhorsko.

Už som sa zmienil, že až po sliezske hranice sa Karpatské pohorie pomaly stráca, ale v tomto kraji Uhorska, najmä v Kežmarku a ešte ďalej na sever je vo svojej výške ešte také veľké, že skutočne možno povedať, že jeho končiare siahajú nad oblaky, čo pri jasnom slnečnom svetle celkom zreteľne vidieť, lebo tie končiare vidno trčať ponad tmavé oblaky a nad nimi modré nebo. Pri zamračenom počasi to však vôbec nepoznať, pretože za mračného počasia z údolia nevidieť na jeho hrebene. Keď sme sa tu niektorí už vyše mesiaca zdržali a až na niečo spotrebovali všetky svoje prostriedky a šatstvo a tu nebolo dostať vôbec nič a všetci sme pred sebou mali ešte stomil'ovú cestu, nechcelo sa nám mrhať tu čas a zunovať sa tým, voči ktorým sme predsa prechovávali najbezpečnejšiu a najistejšiu dôveru a ktorým sme boli na farchu. Poddala sa však aj táto ťažkosť, takže sme — pravda, s veľkým nebezpečenstvom, čo nám hrozilo od potulujúcich sa — zo Svätého Petra (St. Peter) cez Svätý Mikuláš (St. Nicolai), Liptovskú Teplú (Deplo) atď. prišli do Ružomberka (Rosenberg) a tam sme kvôli väčšej bezpečnosti aj s koňmi sadli na vozu a tak sme po Váhu (Wag) na pltiach prešli popri Sučanoch (Susan) do Budatína (Budiezin), kde sme zakúpené plte museli zanechať a pokračovať v ďalšej ceste po suchej zemi cez Kysucké Nové Mesto (Neustättel).

Takto sme konečne, pravdaže, nie bez veľkých prekážok a nebezpečných ciest, dosiahli koniec Uhorska, totiž Jablunkovský priesmyk (Schantze Jablunka), ktorý rozdeľuje Sliezsko, Uhorsko a Poľsko, a tým sme dosiahli aj koniec všetkého nebezpečenstva. Potom, hoci sme pred sebou mali ešte hodný kus cesty, neobávali sme sa už nijakej pohromy a šli sme teda spokojne na Tešín v Sliezske a ďakovali sme bohu, že nám šťastne až potiaľto pomohol.

[759] ... *náš plukovník* — valašský plukovník Sandul, ktorý 11. apríla 1709 v Nových Senžaroch odmietol vziať Krmana na ďalšiu cestu. Dátum 17. apríla udal Hermelin iste podľa švédkeho kalendára, teda list bol písaný 27. apríla podľa gregoriánskeho kalendára, čo bolo v sobotu pred švédskymi

nameljk sommigen durven naar Silezië (Schlesien) te reizen via Spis (Zipser-Land), die tot die tijd tot een van de Lubomir uit Polen behoorden, anderen om de genade van het keizerrijk te overwinnen en een andere manier te zoeken door Hongarije.

Ik heb al gezegd dat tot aan de Silezische grens de Karpaten langzaam verdwijnen, maar in deze regio van Hongarije, vooral in Kežmarok en zelfs verder naar het noorden, is het nog steeds zo groot in zijn hoogte dat kan worden gezegd dat de uiteinden ervan boven de wolken reiken. die heel duidelijk te zien is in fel zonlicht, want die ledematen steken uit boven donkere wolken en blauwe luchten erboven. Bij bewolkt weer weet ik het echter helemaal niet, omdat bij bewolkt weer de vallei niet te zien is. Toen sommigen van ons hier meer dan een maand waren geweest en al onze middelen en kleding hadden opgebruikt, en er helemaal niets was, en we allemaal een geweldige reis voor de boeg hadden, ze hadden het veiligste en meest zelfverzekerde vertrouwen dat we moesten hebben. Deze moeilijkheid is echter ook bezwaken, dus we zijn - met groot gevaar, dat ons dreigde te dwalen - van St. Peter door St. Nicholas, Liptovska Tepla (Deplo), enz. aangekomen in Ruzomberok (Rosenberg) en daar voor een betere veiligheid, zelfs met paarden gingen we op het water zitten en dus gingen we op de gewichten (Wag) op de vlotten langs Sučany (Susan) naar Budatín (Budiezin), waar we de gekochte vlotten moesten verlaten en doorgaan weg op het droge door Kysucké Nové Mesto (Neustättel).

Op deze manier hebben we eindelijk het einde van Hongarije bereikt, namelijk de Jablunkov-pas (Schantze Jablunka), die Silezië, Hongarije en Polen scheidt, en daarmee hebben we het einde van alle gevaar bereikt. Hoewel we nog een lange weg te gaan hadden, waren we niet langer bang voor een ramp en dus gingen we gelukkig naar Cieszyn in Silezië en bedankten God dat hij ons zo gelukkig heeft geholpen.

[759] ... *onze kolonel* - Walachijse kolonel Sandul, die weigerde om Krman op een andere reis te nemen op 1 april 1709 in New Senjara. 17 april Hermelin wist zeker dat de datum op de Zweedse kalender stond, dus de brief werd op 27 april geschreven volgens de Gregoriaanse kalender, die zaterdag was voordat de Zweedse paasvakantie Krman in Chvederka doorbracht.

veľkonočnými sviatkami, ktoré trávil Krman vo Chvederkách.	
--	--